

İYAGENDER PROGRAMI TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ EĞİTMEN KILAVUZU

ÖĞRETMENLER, EĞİTMENLER VE AKRAN EĞİTİMCİLERİ İÇİN EĞİTİM KILAVUZU

İNSANCA YAŞAM VE DEMOKRATİK
TOPLUM DERNEĞİ

2. Baskı

İYAGENDER PROGRAMI TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ EĞİTMEN KILAVUZU

Editörler: Merve DEMİRCAN
Zeren İŞSEVENLER

Yazarlar: Dr. Semahat Dicle MAYBEK
Dr. Ayşe GÖNÜLLÜ
Mehmet Burak DEMİRCAN
Büşra TUFAN
Buruç PARLAK
Atilla YARDAŞ
Rıza YILMAZ

Baskı 1: Şubat 2018
Baskı 2: Eylül 2020

İYAGENDER Programı (www.iyagender.org) İnsanca Yaşam ve Demokratik Toplum Derneği'nin (www.iyader.org.tr) bir çalışmasıdır.

Eposta: info@iyader.org.tr
Facebook: iyader2014
Instagram: iyader2014
Twitter: iyader2014

İçindekiler

Önsöz	5
2. Baskı'ya Önsöz	6
BÖLÜM 1: İYAGENDER Sözlüğü	8
Toplumsal Cinsiyetle İlişkili Kavramlar.....	9
Şiddetle İlgili Kavramlar	9
Cinsiyet Kimliği ile İlgili Kavramlar	10
Cinsel Yönelim/Çekim ile İlgili Kavramlar	12
LGBTIQ+ ile İlgili Diğer Kavramlar	13
Toplumsal Cinsiyetle İlişkili Kavramlar.....	14
Şiddetle İlgili Kavramlar	15
BÖLÜM 2: Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ile İlgili Kavramlar	19
Ataerki	19
Cinsiyet Rollerini	20
Feminizm	21
Erkeklik Tipolojileri	22
Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği, Ayrımcılık ve Olumlu Önlem	26
BÖLÜM 3: 1 Günlük Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eğitim Programı	27
Yaygın Eğitim Metodolojisi	27
Programa Hazırlık	27
Oturum Planı	28
1. Giriş Oturumu	28
2. Toplumsal Cinsiyet Rollerini ve Eşitsizlik Oturumu.....	29
3. İletişim, Ayrımcılık ve Flört Şiddeti Farkındalığı Oturumu	31
4. Şiddet Oturumu	32
5. Erkeklik Oturumu.....	33
6. LGBTIQ+ Oturumu	33

7. Değerlendirme ve Kapanış.....	35
Metotlar.....	36
1. El Sıkma.....	36
2. İsim – Top.....	37
3. Beklenti Ağacı	38
4. Program Sunumu.....	40
5. İyi, Daha İyi, En İyi.....	41
6. Yerini Seç!	47
7. Dikkatle Dinle.....	49
8. Beyaz Atlı Şövalye	51
9. Vurun Medyaya	57
10. Kim Bu Adam?	60
11. İleriye doğru bir adım at!	62
12. Ben Kimim?	65
13. Hanginiz Çatal?.....	67
14. Dikkat Sokakta Trans Var!	68
15. 24 Saat.....	69
16. Genderbread Puzzle!.....	85
17. Zar İle Değerlendirme	86
18. Yazılı Değerlendirme ve Kapanış	88
BÖLÜM 4: Ekler.....	90
BÖLÜM 5: İleri Düzey Okuma Listesi	104

Önsöz

Bu kitapçık, 21. Yüzyılda özel ve kamusal alan içerisinde yaşanan bütün sosyal, siyasal, ekonomik, kültürel, teknolojik gelişme ve iyileşmelere rağmen hala çok eksikimiz bulunan Toplumsal Cinsiyet Eşitliği konusunda gençlerimize farkındalık oluşturmayı amaçlamaktadır.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği geleceğin mimarı olacak gençlerin öğrenmesi ve uygulaması gereken çağımızın en büyük değerlerindedir. Tam da bu sebeple, temel eğitim çağında okullarda toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yeniden öğrenilmesini ve üretilmesini engellemek için yeni bir vizyon kazandıracak eğitimlere ihtiyaç vardır. Bu eğitim şüphesiz ki kendi içinde pek çok kısıt içeren ve güncellenmesi geliştirilmesi oldukça meşakkatli olan örgün eğitim ve onun müfredatı olmayacaktır.

Gençler bilgiyi artık kitaplarda değil, internette aramaktadır. Bu arayış insandan insana olan iletişimi ve bu iletişime bağlı dönüştürücü öğrenmeyi güçleştirmektedir. Bu kitapçık ile sunduğumuz eğitim modeli, bir araya gelmeyi, tartışmayı, düşünmeyi, sorgulamayı ve ortak akılı merkeze alan hem geleneksel örgün eğitim metodolojisinin gelenekselliğinden hem de dijital çağın insanı yalnızlaştıran metodolojisinin sanallığından uzaktır.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği üzerine eğitim düzenlemek isteyen Uzmanlara / Eğitimciler / Aktivistlere / Gençlere kılavuzluk etmesi dileğiyle...

Merve DEMİRCAN
İnsanca Yaşam ve Demokratik
Toplum Derneği
Yönetim Kurulu Başkanı

2. Baskı'ya Önsöz

İYAGENDER programının iki yılı geride kaldı. Bu iki yılda İYAGENDER programı 48 aktivist kazandı ve Ankara'da iki binden fazla gence ulaşarak toplumsal cinsiyet eşitliği temelli bir bakış açısı kazandırdı.

İYAGENDER Ankara yerelinde başlayan ve pek çok ilden talep alan bir program haline geldi. İlk aktivist eğitiminden sonra pek çok farklı ilden aktivist talepleri ve eğitim istekleri almaya başladık. Özellikle liselerde yaptığımız eğitimler pek çok okul müdürünün ve öğrenci velilerinin ilgisini çekti ve bu sayede pek çok lisede eğitimler düzenledik. Gençlerden talep aldıkça programımızı üniversite yaş grubuna da uygun hale getirerek üniversitelerde uygulamaya başladık. Farklı şehirlerden talepler arttıkça aktivist ağıımızı Ankara dışına genişlettik. Böylelikle farklı şehirlerde İYAGENDER programına aktivistler dahil ederek, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda diğer illerde çalışmaya başladık.

İYAGENDER programı pek çok sivil toplum örgütüne toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda faaliyet göstermek için motivasyon kaynağı oldu. Bazı sivil toplum örgütleri İYAGENDER Kılavuzunu kaynak doküman olarak kullanıp eğitimler düzenlediler bazıları da İYAGENDER Kılavuzunu ilham kaynağı olarak alıp yeni eğitim programları geliştirerek Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitliğine katkı sağladılar.

Aktivistler aracılığıyla verdiğimiz eğitimler sayesinde pek çok gencin hayatında dokunduk. Hayatlarında ilk kez formal eğitim dışında farklı bir eğitim metodolojisi uygulaması gördüklerini, ilk defa kendilerinin dinlendiğini ve görüşlerine saygı duyulduğunu söyleyen katılımcılarımız oldu. Farklı şehirlerde farklı hikayeler biriktirdik. Yaygın eğitim metodolojisinin katkısı ile gençlerde sadece bilgi düzeyinde

kazanım değil, beceri ve yaklaşım düzeyinde kazanımlar da mümkün oldu. Kendi hayatlarında derin değişimlerin yanı sıra eğitimde kazandıklarını ailesine ve çevresine taşıyan katılımcılarımız sayesinde İYAGENDER çok geniş kitlelere dokunmayı başardı. Kazandırdığımız yeterliliklerin sürdürülebilirliğini ve eğitimin etkisini analiz etmek için ikinci defa ziyaret ettiğimiz katılımcılar kazanımların ve değişimin kalıcı olduğunu bize yansıttılar. Bu geri dönüşler bizi daha çok motive etti ve çalışma azmimizi arttırdı.

Bu yolda kendi yerlerinde toplumsal cinsiyet eşitliğini yaygınlaştırmaya çalışan ve İYADER'in bir parçası olarak tüm aidiyetleri ile canla başla katkı koyan tüm Aktivistlerimize, her konuda desteğini esirgemeyen İYADER Yönetim Kurulu ve üyelerine, eğitime katılan ve etrafındaki gençleri bu eğitime katılmaya ikna eden tüm gençlere, okul müdürlerine, sivil toplum örgütlerine, niversite ğrenci topluluklarına ve İYAGENDER Programına fon sağlayan kuruluşlara binlerce teşekkür ederim.

İYAGENDER programı Covid-19 pandemisinin de etkisi ile dijital bir eğitim programına dönüşerek Türkiye'nin diğer Őehirlerine açılıyor. 2. versiyonu ile dijital ortama taşıdığımız eğitim programının ülkemizin yarınlarının daha iyi bir yer olmasına katkısının devam etmesi dileğimle...

Merve DEMİRCAN
İnsanca Yaşam ve Demokratik
Toplum Derneği
Yönetim Kurulu Başkanı

BÖLÜM 1: İYAGENDER Sözlüğü

Cinsiyet Kimliği

- Atanmış Cinsiyet
- Toplumsal Cinsiyet
- Cinsiyet İfadesi
- Cinsiyet Kimliği
- İnterseks
- Trans+
- Akışkan(cinsiyetli/cinsiyetsiz)
- Cisgender
- Non-binary (Na-ikili / İkili-olmayan)
- Agender
- Gender non-conforming
- Queer / Kuir

Cinsel Yönelim / Çekim

- Cinsel Yönelim/Çekim
- LGBTIQ+
- Lezbiyen
- Gey
- Biseksüel
- Bi+
- Ace+
- Panseksüel
- Heteroseksüel
- Cinsel tercih

LGBTIQ+ ile Alakalı Diğer Bazı Kavramlar

- Cis-Seksizm
- Normativite
- Heteronormativite

- Homonormativite
- Drag
- Homofobi
- Bifobi
- Transfobi
- LGBTİQ+ fobi
- Transfeminizm

Toplumsal Cinsiyetle İlişkili Kavramlar

- Ayrımcılık
- Pozitif Ayrımcılık (Olumlu Önlem)
- Nefret Suçu
- Sosyalizasyon
- Cam Tavan
- Ters Cam Tavan

Şiddetle İlgili Kavramlar

- Şiddet Döngüsü
- Fiziksel Şiddet
- Ekonomik Şiddet
- Psikolojik Şiddet
- Cinsel Şiddet
- Dijital Şiddet
- Flört Şiddeti
- Doğruda Şiddet
- Yapısal Şiddet
- Kültürel Şiddet
- Gaslighting
- İstismar
- Stalking (Israrlı Takip)

- Rıza İnşaaası
- Hayatta Kalan
- Öz Savunma
- Stealthing

Cinsiyet Kimliği ile İlgili Kavramlar

Atanmış Cinsiyet: Kişinin doğumunda atanan cinsiyeti ifade etmek için kullanılan kalıp. Genellikle dış üreme organları doğrultusunda kadın-erkek ikililiği üzerinden atanmaktadır. Cinsiyet kimliği ile ilgili bilgi içermek zorunda değildir.

Toplumsal Cinsiyet: 1) Kişilere maskülenlik ve feminenlik karakteristikleri atayan toplumsal olarak inşa edilmiş bir kategorizasyon sistemi. Toplumsal cinsiyet karakteristikleri zamanla değişebilir ve kültürden kültüre farklılık gösterebilir. Erkek, kadın, trans, maskülen, feminen, genderqueer toplumsal cinsiyeti ifade eden kelimeler arasında sayılabilir. 2) Kişinin atanmış cinsiyetinden bağımsız olarak kendin algılama biçimidir. Çoğu zaman atanmış cinsiyetle paralel sanılır fakat atanmış cinsiyet iç & dış üreme organları, hormonlar ve ikincil cinsiyet karakteristikleri gibi şeyleri ifade ederken toplumsal cinsiyet karakteristikleri ifade eder.

Cinsiyet İfadesi: Kişinin dışsal olarak cinsiyet kimliğini sunumunu ifade eder. Giyim, saç stili, ses, davranış vb. yollarla ifade edilebilir. Cinsiyet ifadesi, cinsel yönelim ile ilgili bilgi içermez.

Cinsiyet Kimliği: Kişinin kendi cinsiyetinin içsel tecrübesi ve anlamlandırılmasıdır. Atanmış cinsiyetimizle aynı olabilir ya da olmayabilir. Cinsiyet kimlikleri genelde ikili bir kategori (erkek, kadın), na-ikili (genderqueer, genderfluid vb.) ya da cinsiyetsiz (agender, queer vb.) şeklinde belirlenebilir fakat bunlarla sınırlı değildir. Aynı tanımlamalara atfedilen anlam kişiden kişiye değişebilir. Her türlü tanımlama eşit derece değerli ve geçerlidir.

İnterseks: İnterseks birçok bedensel çeşitlilik için kullanılan şemsiye bir terimdir. İnterseks bireyler kadın atanmış (KA) ve erkek atanmış (EA) kişilere ait kabul edilen cinsiyet karakteristiklerine aynı anda farklı oranlarda ya da hiç olmayacak şekilde sahip olabilirler.

Trans+: Atanmış cinsiyeti ile cinsiyet kimliği aynı olmayan kişiler için kullanılan şemsiye terim.

Akışkan Cinsiyet (Cinsiyetli/Cinsiyetsiz): Akışkan cinsiyet cinsiyetler arası akışkan hareketin varlığını tanıyan ve bir cinsiyet kimliğinden fazlasını içeren cinsiyet kimliğidir. Genderfluid olarak da kullanılmaktadır.

Cisgender: Doğumda atanmış cinsiyeti ile cinsiyet kimliği aynı olan kişileri ifade etmek için kullanılan terim. (Kişiye doğumunda erkek atanması ve kişinin kendini erkek olarak tanımlaması gibi). Genellikle “cis” olarak kısaltılmaktadır

Non-Binary (Na-ikili/İkili-olmayan): Kadın ve erkek dışındaki cinsiyet kimliklerini kapsayan kimlik. Bigender, pangender, akışkan gibi birçok cinsiyeti içerebilmektedir.

Agender: Herhangi bir geleneksel toplumsal cinsiyet sistemi ve kadın veya erkek kavramları ile hiç ilişkisi olmayan ya da çok az ilişkisi olan kişileri ifade etmek için kullanılır. Aynı zamanda kendilerini cinsiyetsiz var eden kişiler için de kullanılmaktadır. Nötr-cinsiyet ya da cinsiyetsiz olarak da tanımlanabilmektedir.

Gender Non-conforming: Geleneksel olmayan cinsiyet kimliklerini ve ifadelerini belirten terim. Aynı zamanda cinsiyet ikililiğinin dışında olduğu belirtmek için de kullanılır. Genellikle “GNC” olarak kısaltılmaktadır.

Queer/Kuir: Cisgender ve/veya heteroseksüel olmayan kişileri tanımlamak için kullanılan şemsiye terim.

Cinsel Yönelim/Çekim ile İlgili Kavramlar

Cinsel Yönelim/Çekim: Cinsel çekimi (ya da bu çekimin yokluğunu) ifade eden kimlik ya da etiketler. Heteroseksüel/düzcinsel, eşcinsel, panseksüel, bi+ gibi.

LGBTIQ+: Lesbien, Gay, Bi+, Trans+, Interseks, Queer ve diğer cinsel yönelimleri ifade eden kısaltma.

Lezbiyen: Kadınlara karşı cinsel, romantik, duygusal çekim duyan kişi.

Gay: Erkeklerle karşı cinsel, romantik, duygusal çekim duyan kişi.

Biseksüel: İki cinsiyete çekim duyabilen kişi. Bu çekim aynı anda, eşit oranda olmak zorunda değildir. İkili cinsiyet sistemine vurgu yaptığı düşünüldüğü için eleştirilmiştir. Aynı zamanda bi olarak kısaltılmaktadır.

Bi+: Birden fazla cinsiyete çekim duyan kişileri ifade eden terim. Biseksüel yerine de kullanılmaktadır. Kişinin monoseksüel olmadığını belirtmek için kullanılmaktadır. Panseksüel, queer, omniseksüel ve daha fazla yönelimi içerebilen şemsiye bir terim olma niteliğine sahiptir.

Ace+: Az, değişen derecelerde, belli koşullarda cinsel çekim hisseden ya da hiç cinsel çekim hissetmeyen kişileri ifade etmek için kullanılır. Demiseksüel genellikle ace+ spektrumu altında ele alınmaktadır. Aseksüel de bu spektrum içerisinde.

Panseksüel: Kişilere cinsiyetlerinden bağımsız olarak çekim duyabilen kişileri ifade etmek için kullanılan terim.

Heteroseksüel: İkili cinsiyet sistemi içerisinde kişinin cinsiyet kimliğinden farklı olan cinsiyet kimliğinden hoşlanan kişileri tanımlamak için kullanılan terim.

LGBTIQ+ ile İlgili Diğer Kavramlar

Cis-Seksizm: Normal ve genel-geçer olanın cis-gender olmak olduğu varsayımıyla hareket eden ve ötekiyi bu varsayımdan kuran ayrımcılık biçimi.

Normativite: Kültür tarafından “normal” ve “meşru” olarak kabul edilen her şey.

Heteronormativite: Doğal ve geçerli tek cinsel yönelimin heteroseksüellik olduğunu Kabul eden ve diğer cinsel yönelimleri reddeden/küçümseyen ideoloji.

Homonormativite: Queer komünitesinde heteroseksist değerlerin, inançların yaygın ve anaakım hale gelmesidir. Maskülen cis erkeklerin hiyerarşik olarak queer komünitesinde daha üstte görülmesine buna örnek olarak verilebilir.

Drag: Bir performansın parçası olarak cinsiyetlendirilmiş (ve çoğu zaman vurgulanmış) bir şekilde giyinme eylemidir. Genellikle Drag Queen ve Drag King olarak ayrılmaktadır. Drag politik bir yorum, parodi ya da eğlence amacıyla yapılabilmektedir. Drag performansı cinsiyet kimliği, cinsel yönelim hakkında bir bilgi içermek zorunda değildir.

Homofobi: Eşcinsellere karşı her türlü nefret, korku ve ilgili ayrımcılık.

Bi(+)fobi:** Biseksüellere/bi+'lara karşı her türlü nefret, korku ve ilgili ayrımcılık.**

Transfobi: Trans+'lara karşı her türlü nefret, korku ve ilgili ayrımcılık. Aynı zamanda bkz. cis-seksizm.

LGBTIQ+fobi:** Homofobi, bi(+)**fobi, transfobi, acefobi/afobi gibi cinsel yönelim/kimlik kaynakları fobileri kapsayan şemsiye terim.****

Transfeminizm: Transfeminizm, özgürleşmelerinin tüm kadınların özgürleşmesi ve ötesi ile içsel olarak bağlantılı olduğunu düşünen öncelikle trans kadınlar tarafından trans kadınlar için bir harekettir. Ayrıca trans kadınların ihtiyaçlarına sempati duyan ve trans kadınlarla ittifaklarını kendi kurtuluşları için gerekli gören diğer queerlere, interseks kişilere, trans erkeklere, trans olmayan kadınlara, trans olmayan erkeklere ve diğerlerine de açıktır.

Toplumsal Cinsiyetle İlişkili Kavramlar

Ayrımcılık: Yaş, cinsiyet kimliği, inanç, dil, siyasi görüş, etnik köken, ırk, cinsel yönelim vb. gibi belirli nitelikler nedeniyle eşitsizliğe ve kötü muameleye maruz kalınması.

Pozitif Ayrımcılık (Olumlu Önlem): Ayrımcılığa uğrayan ve bu sebeple birtakım haklara erişemeyen veya kısıtlı erişen grupların (engellilik durumu, inanç, dil, ırk, cinsel yönelim vb) dışlanmışlıklarını azaltmak ve uzun vadede engellemek amacıyla geliştirilen politika ve uygulamalardır.

Nefret Suçu: Bir kişi veya grup için ırk, etnik köken, dil, renk, din, cinsiyet kimliği, yaş, engellilik, cinsel yönelim veya benzeri faktörlere dayalı önyargılarla işlenen suçlar.

Sosyalizasyon/Toplumsallaşma: Toplumun var olan değer ve normlarının bireye aktarılmasıdır. Doğumdan ölüme kadar devam eden sosyalleşme sürecidir.

Cam Tavan: Kadının iş hayatında sadece belli bir noktaya kadar yükselebileceğini ataerkil yapılanmalar yüzünden belli bir kademedeki ötesine ilerleyemeyişini simgeleyen kavramdır.

Ters Cam Tavan: Yatay yarışmaya bağlı olarak kadınların yoğun olduğu sektörlerde erkeklerin yer alamaması veya kısıtlı yer alabilmesidir (Örneğin kreşlerde erkeklerin öğretmen olarak çalıştırılmak istenmemesi).

Şiddetle İlgili Kavramlar

Şiddet Döngüsü: Kadına yönelik erkek şiddet seyrinin izlediği aşamalardan oluşmaktadır. Bu döngü kendini tekrar etmekte ve genelde üç aşamada meydana gelmektedir.¹ İlk aşamada şiddet faili erkek gerilimi yükseltip kavganın önünü açar. Sözde kıskançlık gerekçesiyle kadın üzerinde iktidar kurulur (kurulmaya çalışılır). İkinci aşamada şiddet faili erkek gerilimi en üst noktaya taşıyarak fiziksel şiddet uygular. Şiddet döngüsünün üçüncü aşamasına balayı aşaması da denmektedir. Şiddet uygulayan fail, şiddetten sağ çıkan kadından af diler (çiçek, mücevher vb), bir daha tekrar etmeyeceğini vadeder. Ancak şiddet faillerinin %95'i ilk şiddet uygulamasından sonra şiddet eylemini tekrar edebilmektedir.

Fiziksel Şiddet: Bedensel olarak veya zor kullanarak kişiye zarar vermektir. (Sallan Gül, 2012: 19). Fiziksel şiddet eylemleri; vurmak, yumruklamak, boğmak, dövme, bıçak veya silah kullanmak vb eylemler olarak örneklendirilebilir.

Ekonomik Şiddet: Kişinin çalışmasına engel olma, parasına el koyma, zorla istemediği bir işte çalıştırmak, ev içi eşyalara veya kadının özel eşyalarına zarar vermek, ev harcamaları için paradan yoksun bırakma gibi eylemleri içermektedir.²

Psikolojik Şiddet: Bir kişinin başka bir kişiye psikolojik baskı yapması, aşağılaması, lakap takması, kıskanması, hakaret/küfür etmesi, mobbing, davranışları kısıtlaması gibi eylemleri kapsar.

---

¹<https://www.morcati.org.tr/tr/8-mor-cati-kadin-siginagi-vakfi/2-siddet-dongusu>).

²http://tkaa2014.kadininstatusu.gov.tr/upload/Node/15109/files/TKAA_2014_Ozet_Rapor.pdf).

Cinsel Şiddet: Cinselliğin kontrol etmek, denetlemek, küçük düşürmek, aşağılamak ve cezalandırmak amacıyla bir şiddet aracı olarak kullanılmasına denir.³ Cinsel şiddet; (partnerlik ilişkisi de dahil olmak üzere) tecavüz etmek, bireyi istemediği herhangi bir cinsel eyleme zorlamak, seks işçiliğine zorlamak, zorla porno izletmek, cinsel performansı başkalarıyla kıyaslamak kadın sünneti gibi eylemlerden oluşur.

Dijital Şiddet: Başkasına ait dijital araçları denetimini elinde bulundurarak veya bu araçlar aracılığıyla ısrarlı takipte bulunmaktır. Sosyal medya hesaplarının şifresini talep etmek veya zorla almak; sms, e-posta, whatsapp yazışmalarına gizlice bakmak; bu platformlardan hesap sahibinin haberi olmadan başkalarına mesaj göndermek.

Flört Şiddeti: 13-23 yaş arası partnerlerde görülmektedir. Bir partnerin, diğer partnere fiziksel, ekonomik, psikolojik, cinsel ve dijital şiddet uygulaması anlamına gelir. Şiddet eylemi, ilişki içerisinde yaşanacağı gibi ilişki bittikten sonra da gerçekleşebilir.

Doğrudan Şiddet (Simeonov,2019): Fiziksel zarar vermeye yönelik eylemlerdir.

Yapısal Şiddet (Simeonov,2019): Şiddetin gözle görülmeyen formudur ve doğrudan fiziksel zarar vermeyi hedeflemez. Örneğin bölgeler arası gelir dağılımlarındaki ve hayat şartları arasındaki eşitsizlikler yapısal şiddetin ifadeleridir. Yapısal şiddet ancak geniş kapsamlı yapısal önlemlerle bertaraf edilebilir.

Kültürel Şiddet (Simeonov,2019): Kültürel şiddet insanın var oluşunu ve toplumsal kimliğini oluştururken kullandığı sembollerle ilgilidir. Siyasî ve dinî liderlerin demeçleri, sanatçılar, filmler, karikatürler, şarkılar ve birçok popüler sembol; ayrımcılığı, farklılıklara karşı tahammülsüzlüğü ve hoşgörüsüzlüğü salık verebilir.

---

³ (<https://www.morcati.org.tr/tr/yayinlarimiz/brosurler/185-cinsel-siddeti-dile-getirmek-guc-ama-mumkun>).

Gaslighting (Gaz Lambası): Kişiyi kendi algısından ve hafızasından şüphe duyacak hale getirecek şekilde sürekli manipüle etmek olarak tanımlayabileceğimiz bir duygusal şiddet türü. 1944 yapımı ‘Gaslight’ filmiyle ortaya çıkmış ve sonraları psikolojide ‘gaslighting’ kavramı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Failin bir duygusal/maddi çıkar elde etme amacıyla bilinçli hareket etmesi ölçüttür. Uygulanabilecek manipülasyon yöntemleri çok farklılık gösterebilir. Gaslighting için sabit olan, maruz bırakılanın yaşadığı üzerinden “sürekli kendi gerçekliğinden, algı ve hafızasından şüpheye düşmesi” denilebilir. Ancak suçlu hissettirilme ve yaşadığı sorunu dile getirmek isterken kendini özür dilerken bulma gibi durumlar da failin bilinçli/bilinçsiz hareket etmesine bakılmadan gaslighting olarak nitelendirilebiliyor. Duygusal bir şiddete maruz bırakıldığını hisseden ama ne olduğunu tanımlayamayan birçok insan için yaşadığını anlamlandırma konusunda oldukça yol gösterici olmuştur.

İstismar: Kişinin iyi niyetini kötüye kullanmaktır. Özellikle kendi ile karar verme yetkinliğe sahip olmayan bireyler (çocuk, zihinsel engelli vb) yönelik cinsel istismarlar görülmektedir.

Stalking (Israrlı Takip): Fiziksel veya dijital yollarla takip etmek, evinin/okulunun/iş yerinin önünde izinsiz beklemek; kişinin özel alanına veya sınırlarına saldırarak güvenli alanının daraltmak; gittiği yerleri, görüştüğü kişileri takibe almak; sık gittiği mekanları tespit edip buralarda karşısına çıkmak gibi eylemleri kapsar. (Öztürk, Sertoğlu ve Yetiş, 2017).

Rıza İnşası: Partnerlerden birinin onay vermediği bir cinsel davranışı «evet»e çevirmek için duygusal baskı uygulamak suretiyle karşı tarafın rızasını inşaa etmek (suçlu hissettirme, kibar tehditler, kendini acındırma, tatlı ısrarlar vb) (Öztürk, Sertoğlu ve Yetiş, 2017).

Hayatta Kalan: Hayatının bir döneminde cinsel şiddetin herhangi bir biçimine maruz bırakılmış olan kişidir. Cinsel şiddete maruz bırakılmış bireyler için, ‘mağdur’ ya da ‘kurban’ yerine daha güçlendirici olan ‘hayatta kalan’ kelimesinin kullanılması tercih edilebilir. Hangi tanımı kullanacağına en iyi kişinin kendisi karar verir.

Hayatta kalmak; yaşanan şiddet ve yarattığı travmanın ölçüsü ne olursa olsun, içimizdeki güçle, kendimize tutunarak ve çevremizden destek alarak şifa bulabileceğimizi, daha tatminkâr ve üretken bir hayat yaşayabileceğimizi bize anlatır. (Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği)

Öz Savunma: Bir kişinin kendisine yönelik şiddet içeren bir saldırı karşısında, gerektiğinde fiziksel güç de kullanarak kendini koruması. İngilizce “self-defence” kelimesinden gelir. Türkçe’de self-defans veya kendini savunma olarak kullanılır. Hukukta bu kavram nefsi müdafaa veya meşru müdafaa olarak kullanılır ve kendini koruma amacıyla yapılan fiziksel eylemlerin yasal olarak da meşruluğunu ifade eder. Öz savunma aynı zamanda öz yardım sürecinin de bir parçası olarak kendimizi korumak, savunmak ve güçlendirmek için uyguladığımız yöntemlerdir. Bu yöntemler hem fiziksel hem de zihinsel yöntemler olabilir. Hayatlarımıza sahip çıkmak, birlikte direnmek ve dayanışmak da öz savunmanın bir parçasıdır. (Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği)

Stealthing: Cinsel ilişki sırasında prezervatifi çıkarmak veya cinsel ilişki öncesinde/esnasında prezervatife zarar verecek hareketlerde bulunarak korunmalı cinsel beraberliği riskli hale getirmek. Partnerlerin karşılıklı onayı olan ve kondom kullanma konusunda anlaşmışları cinsel birliktelik esnasında kondom kullanacak kişinin partnerin onayı olmadan kondomu çıkartmasıdır. Bu durum istenmeyen gebelik ve cinsel yolla bulaşan enfeksiyon riski oluşturmakla beraber partnerlerin cinsel anlaşmasını bozar, cinsellik güvenli olmaktan çıkar ve kişinin bedeni ve sağlığı hakkında kararları alma ve sürdürme hakkını ihlal eder. Aynı zamanda cinsel saldırı suçunu oluşturan davranışlardan biridir. Cinsel davranışlarda kişi hangi koşullarda hangi davranışlara onay verdiğini kendisi belirler. Eğer partnerlerden biri bu koşullardan birini diğerinin onayı olmadan değiştirirse, bu cinsellik değil başkasının bedeni üzerinde güç/kontrol uygulama çeşitlerinden biridir. Stealthing her türlü ilişkilermelerde görülebilmektedir. Cinsellik öncesi sınırları konuşmak ve karşılıklı güven ilişkisi kurmak riski azaltabilir. (Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği)

BÖLÜM 2: Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ile İlgili Kavramlar

Ataerki

Ataerkillik erkeğin kadından üstün olduğu; aile, din, hukuk, siyaset, medya, eğitim gibi tüm kurumların erkeğin lehine işlediği erkek egemenliğine dayalı sistemdir. Ataerki sistem sınıfsal, toplumsal ve tarihsel olarak farklılıklar gösterir/gösterebilir. Ataerki sistemde kadınların emeği, doğurganlığı, cinselliği, hareket özgürlüğü, mülkiyeti ve diğer ekonomik kaynaklara erişimi erkekler tarafından denetlenir. Ataerkillik veya erkek egemenliği insanlığın yerleşik düzene geçip sermayesini kendi soyuna bırakma arzusuyla hayat bulmuş bir kavramdır. Ataerki ilişkileri ve onun sonuçlarını günümüzde her türlü sosyal alanda görmek mümkündür. Ailenin barınma alanı olan “yuva”larda, iş yerlerinde, devlet kademelerinde ve tabii ki medyada.

Ataerkillik, “erkeklik” olgusuyla ortaya çıkmıştır ve bu olgu yok edildiği zaman ataerki ağ ve sistem de çöker. Burada söz edilen biyolojik anlamdaki erkeklik değildir. Tam tersine insanlara aşılana, uyumlarının sağlandığı, içselleştirilen “hegemonik erkeklikler”dir. Ataerkilliğin bu hegemonik erkekliklere (Genç, kentli, beyaz, heteroseksüel, tam zamanlı bir iş sahibi, makul ölçülerde dindar, spor dallarının en azından birisini başarılı olarak yapabilecek düzeyde aktif bedensel performansa sahip) her anlamda ihtiyacı vardır; çünkü kendi devamını ancak böyle sağlayabilir.⁴

“Ataerki Pazarlık”⁵ kavramı aslında gündelik hayatta birçok kadının farkında olmadan ataerkilliği yeniden üretmesinin bir aracıdır. Bu kavram, ekonomik şiddetle de doğrudan ilişkilidir. Çünkü hane içerisinde yapılan en büyük pazarlık erkeğin dışarıda çalışarak evin

---

⁴ ÜŞÜR, Serpil Sancar (2009), Erkeklik: İmkânsız İktidar Ailede, Piyasada ve Sokakta Erkekler, Metis Yayınları, İstanbul.

⁵ KANDİYOTİ, Deniz (2007), “Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar”, Metis Yayınları, İstanbul.

geçimini sağlaması, kadının ise ev işlerini yapmasıdır. Ancak evin ihtiyaçları söz konusu olduğunda veya kadın kendine bir şeyler satın almak istediğinde pazarlık kurallarınca evin ekonomisi erkekte olduğu için, erkek bu alınacakları gerekli görmediği takdirde almaz. Veya kadının çalıştığı durumlarda da yine yapılan pazarlıklar sonucu kadın hem evde hem de dışarıda çalışır ve kazandığı para üzerinde söz hakkı olmaz.

Cinsiyet Roller

Toplumsal cinsiyet; cinsiyetlere, toplum tarafından atfedilen kodlar, roller ve beklentiler bütünüdür. Toplumsal cinsiyet rolleri ise bu kodlara uygun tutum ve davranışlar bütünüdür. Toplumsal cinsiyet rolleri çocukluktan itibaren sosyalleşme yoluyla içselleştirilir. Yani bireye, dünyaya geldiği biyolojik cinsiyete “uygun” roller başta aile olmak üzere toplumun bütün kurumları tarafından hayat boyu empoze edilir. Çocuk daha doğmadan “cinsiyetine uygun” renk kıyafetler alınır, “aslan oğlum” / “güzel kızım” diye anne karnındaki bebek sevilir. Çocuk dünyaya geldikten sonra da “cinsiyetine uygun” sıfatlar aracılığıyla toplumun onayladığı roller aşılır. Bu bağlamda erkeklerin güçlü, sert, koruyan, yöneten, saldırgan ve idare edilmesi gereken vb. sıfat ve rollere uygun davranması beklenirken, kadınların ise duygusal, narin, hizmetkâr, dedikoduyu seven, boş konuşan, şefkatli vb. sıfat ve rollerde davranması beklenir. Bu sıfat ve tanımların hiçbiri doğuştan gelmemektedir, içinde yaşanılan kültürün bireylere aşıladığı algılar ve rollerdir. Bu roller dışında bir tutum, davranış veya eylem sergileyen bireyler toplum veya içinde yer aldıkları topluluk tarafından ayrımcılığa uğrar ve hatta şiddet görür.

Toplumsal cinsiyet rolleri, sabit ve/ya stabil bir olgu değildir. Bu roller toplumdan topluma değişiklik gösterebildiği gibi aynı toplum içinde de evrilebilmektedir. Bu rollere bağlı olarak kadına meslekler atfedilmiştir.

Kadının özel alandan çıkıp kamusal alana geçmesi (alandaki “sorumluluklarını bırakmadan) kadına “süper kadın” (çocuklarının, eşinin ve evin işleri üzerine) çalışma yaşamındaki rolünü eklemiştir. Yani kadının kamusal alanda çalışması, ev içi üretiminde ve görünmeyen emeğinde herhangi bir değişikliğe sebep olamamıştır.

Yine terazi erkekler lehine ağır basmıştır. Toplumsal cinsiyet kavramı eğitim, din, ekonomi gibi toplumsal kurumlarla karşılıklı ilişki içindedir ve özellikle kitle iletişim araçları ile yeniden üretilmektedir.

Toplumsal cinsiyeti yalnızca ikili cinsiyet (kadınlık-erkeklik) üzerinden ele almak da hatalı olacaktır. Zira böyle bir durumda kadınlık-erkeklik dışındaki cinsiyet kimlikleri göz arda etmiş ve ataerkil tuzağın ortasına düşmüş olacağız. Birçok cinsiyet kimliğinin varlığı bu ikili cinsiyetçi sistemin toplum tarafından üretildiğinin açık bir kanıtıdır.

Feminizm

Kadınların toplumda siyasi, ekonomik ve özel alandaki ikincil konumlarını ve bu alanlarda maruz kaldıkları cinsiyetçi sömürü ve baskıyı anlamayı, tanımlamayı ve değiştirmeyi amaçlayan ideoloji ve toplumsal/siyasi hareketler bütünüdür. Feminist hareket 18. Yüzyılda Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi, Doğal Haklar Doktrini ve Fransız İnsan Hakları Bildirgesi'nde kadınların yer almamasına tepki olarak doğmuştur. Bu tepki daha sonrasında tüm dünyayı saracak şekilde dalga dalga yükselmiştir.

Feminist hareket tarihinde üç dalga vardır. Bunlardan ilki 18 ve 19. Yüzyılı için alan ve temel talepleri siyasi ve eğitim konusunda kadın erkek eşitliğini savunmaktadır. İkinci Dalga (1960-1990), kadının bedeni, doğum kontrolü ve kürtajı temeli alır (benim bedenim, benim kararım). Üçüncü dalga (1990- Günümüz) ise kadının kimliği üzerine odaklanmıştır. Bu dönemde kadınlar, bilinç yükseltme çalışmalarını (ikinci dalgada başlamıştı) geliştirmiş ve "kız kardeşlik" kavramı çevresinde örgütlenmiştir.

Feminist hareket, başta aile olmak üzere toplumun tüm kurumlarını (siyaset, ekonomi, din, eğitim, sağlık vb) haklı ve ağır eleştirilerde bulunmuştur. Ataerkil sisteme olan bu eleştiriler; "Aydınlanmacı Liberal Feminizm, Kültürel feminizm, Marksist feminizm, Radikal Feminizm" vb feminist kuramların oluşmasını ve gelişmesini sağlamıştır.

Erkeklik Tipolojileri

Özellikle ikinci dalga feminist hareket ile sayıları ve nitelikleri son derece artan kadın çalışmalarının ve araştırmalarına nazaran erkeklik çalışmaları akademik çevrede kadın çalışmalarına nazaran görece daha yenidir. Erkeklik tarihi üzerine kafa yoran ilk isimlerden biri Michael Scott Kimmel'dir. Kimmel (2013) 19. Yüzyıl içinde erkeklığı 3 dönem içinde ele almaktadır:

- **Kibar Efendi (Genteel Patriarch):** kimliğini toprak mülkiyetinden temin ediyordu. Topraklarını yönetirken, incelikli, zarif ve rahat bir duygusallık içindeydi. Zamanının çoğunu topraklarını yöneterek ve ailesiyle beraber geçirirken, çocuklarına düşkün ve özverili bir babaydı. (Geleneksel Aristokrasi Erkeğı)
- **Kahraman Zanaatkâr (Heroic Artisan):** Oğluna kendi zanaatını öğretiyor ve onu ritüellerle dolu bir çıraklıktan usta zanaatkâr statüsüne taşıyordu. İktisadi bakımdan özerk olan Kahraman Zanaatkâr kendi demokratik topluluğunun üzerine titriyor ve kasaba toplantılarındaki katılımcı demokrasiden zevk alıyordu. Kahraman Zanaatkâr, kentli esnaf veya zanaatkârın birlikteliğı olan demokratik topluluğı cisimleştirdi.
- **Piyasa Erkeklığının (Marketplace Masculinity):** Servet, iktidar ve statü biriktirdikçe kimliğini de tamamıyla kapitalist piyasadaki başarısından temin etmeye başladı. Kentli girişimci ve işadamydı. Yerinde duramayan, heyecanlı ve kaygılı Piyasa Erkeğı, bir yandan diğere erkeklerle rekabet içinde olduğı tümüyle erkek bir çevrede kendini git gide daha da toplumsal hale gelen işine adarken, diğere yandan evi için bir tür başka yerde ikamet eden efendi ve çocukların yokluğunu çektikleri baba konumundaydı. Kendi kendini yetiştirme çabaları, siyasal ve iktisadi alanları dönüştürüp Kibar Efendiyi –tatlı, fakat etkisiz ve demode- tarihi geçmiş, efemineleşmiş bir züppe haline getirirken, Kahraman Zanaatkârı ise mülksüzleşmiş proleter ve ücretli köleye dönüştürdü. Piyasa Erkeğı kapitalist erkektir ve aristokrasinin özgürlüğünü ortadan kaldırıp zanaatkârın

eşitliğini proleterleştirirken hem özgürlüğü hem de eşitliği aynı ölçüde sorunlu hale getirdi.

Erkeklik incelemeleri alanının öncülerinden Connell (2019) erkek tipolojilerini geliştirmiş ve 4 tip erkeklik tipi ortaya koymuştur: “Hegemonik Erkeklik” kavramı, kadınlar ve diğer erkek(lik)ler üzerinde belirleyici olan spesifik bir erkeklik türüne işaret eder. Connell’a göre (ataerkil) iktidar, emek/üretim ve kateksis (duygusal ve cinsel bağlanım) ilişkisinde şekillenen dört tür erkeklik bulunmaktadır: **“Hegemonik Erkeklik”** (Hegemonic Masculinity), **“Suç Ortağı Erkeklik”** (Complicit Masculinity), **“Madun Erkeklik”** (Subordinate Masculinity) ve **“Marjinal Erkeklik”** (Marginalised Masculinity).

Bu erkeklik tiplerinin en kritik olanı “Hegemonik Erkeklik”, erkekliğin belirli bir deneyimlenme biçiminin kadınlar ve diğer erkeklerin rızasını alarak onlar üzerinde iktidar kurmasını sağlayan bir ideal tiptir. Hegemonik erkeklığe daha fazla yaklaşan erkekler ataerkil iktidardan daha fazla pay alırlar. Aynı şekilde, erkekler hegemonik erkeklığı öne sürerek, farklı stratejilerle ataerkilliğin yeniden inşasına katkıda bulunurlar. Bununla birlikte, sinema, medya, romanlar, öyküler, mitoslar gibi kurmaca metinler (Connell’in hegemonik erkeklığe verdiği başlıca örnekler sinemada Humphrey Bogart, John Wayne ve Sylvester Stallone’un canlandırdığı karakterlerdir) haricinde erkek bireylerde hegemonik erkeklığın bütünlüklü ve bedenselleşmiş bir dışavurumu çoğu zaman karşımıza çıkmaz. Yalnızca bazı büyük iş insanları, siyasetçiler ve yüksek rütbeli askerler, yazarlar, oyuncular gibi toplumun gözü önündeki kimseler bu kolektif erkeklik dışavurumlarını etkileyecek konuma sahiptirler. Connell’in da işaret ettiği üzere, hegemonik erkeklığı yaşamda deneyimlemek fazlasıyla yıpratıcı olduğu için, gerçekte pek az erkek elini taşın altına sokar. Bu nedenle evrensel bir erkeklikten değil ancak farklı ve çoğul erkeklik deneyimlerine işaret eden bir kavram olan “erkekliklerden” söz edilebilir. Connell bu noktada hegemonik erkeklik fikrini dörtlü bir erkeklik kuramsallaştırmasına gidecek şekilde genişletir (Bozok, 2011).

Sancar (2009, 30), hegemonik erkeklige ilişkin verdiği genel haritada özellikleri şöyle sıralamaktadır;

- Genç,
- Kentli,
- Beyaz,
- Heteroseksüel,
- Tam zamanlı bir iş sahibi,
- Makul ölçülerde dindar,
- Spor dallarının en azından birisini başarılı olarak yapabilecek düzeyde aktif bedensel performansa sahip erkeklerin temsil ettiği erkeklik”tir.

Hegemonik erkeklige ilişkin başka bir katkı Tony Coles’dan gelmiştir: Mozaik Erkeklik. Bu kavram, “erkeklerin kendi egemen erkeklik standartlarını oluşturmak üzere, hegemonik erkeklik kavramından kendilerine uygun gelen parçaları alarak ve bunları kendi erkeklikleriyle birleştirerek erkeklik kavramını yeniden formüle etmeleri süreci”ne işaret etmektedir (Görgün Baran, 2012, s. 425). Bu tip erkekler, hegemonik erkekligin kendilerine ayrıcalık tanıyan unsurları dışındaki özelliklerini reddettikleri için bu tip erkekler bireyseldir. Coles, mozaik erkeklık için vaktiyle spor dallarının birinde çok iyi olan ancak sporu bırakmak zorunda kaldığı için fiziksel sermayesini kaybeden Frank isimli hayali bir karakter üzerinden örnek vermektedir. Kaybettiği fiziksel sermayesi yerine çok rekabetçi bir tavır sergileyerek akademik başarı sahibi olan ve bu sayede kültürel sermayesini güçlendiren Frank için fiziksel sermaye önemini yitirmiş ve kültürel sermaye üzerinde yeni bir erkeklik modeli hayata geçirmiştir (Görgün Baran, 2012, s. 425).

Connell’in hegemonik erkeklige bağlı olarak ortaya atmış olduğu diğer 3 erkeklik tiplerine kısaca değinmek gerekirse (Bozok, 2011):

- Suç ortağı erkeklikler” ise ataerkilliğin inşasında “hegemonik erkeklikler” kadar aktif bir rol üstlenmemekle birlikte, ataerkilliğe onay vererek kadınların ezilme ve ikincilleştirilmelerinden faydalanırlar. Suç ortağı erkekliklerin

özelliği, hegemonik erkekliklerden farklı olarak elini kirletmeden “ataerkil paydan” yararlanmalarıdır. Connell’a göre, erkeklerin büyük çoğunluğu bu kategoriye girer. “Suç ortağı erkeklikler” taraf değiştirip feminist erkekler haline gelerek kadın ezilmişliği ve ikincilleştirilmesine karşı mücadele vermeyi tercih edebilecek ve “muhalif erkekler” haline gelebilecek erkeklerdir.

- Öte yandan “marjinal erkeklikler”, ırk, etnisite ve/ya sınıf pozisyonları nedeniyle ataerkil iktidar karşısında “hegemonik” ve “suç ortağı” erkeklere göre dezavantajlı konumdadırlar. Connell’ın kuramındaki marjinal erkeklere örnek olarak azınlıklara mensup erkekler ve sınıf altı konumdaki erkekler verilebilir.
- Diğer yandan ataerkil iktidar karşısında en dezavantajlı grup olan “madun erkeklikler” ise, heteroseksüellik dışındaki cinsel yönelimleri nedeniyle erkek egemenliğinin toplumsal ayrıcalıklarından en az yararlanan gruptur.

Öte yandan son zamanlarda literatürde Toksik Erkeklik ve Kapsayıcı Erkeklik kavramları ile de karşılaşılmaktadır.

Toksik Erkeklik: Genel olarak “toksik erkeklik”, kadınlara, erkeklere, çocuklara ve daha geniş anlamda topluma zararlı olan, erkeklikle ilişkilendirilen, birbiriyle gevşek bir şekilde ilişkili normlar, inançlar ve davranışlar koleksiyonunu ifade etmek için kullanılır. Önemsiz bir tartışma olmayan bu normların, inançların ve davranışların biyolojik veya sosyal olarak yapılandırılmış karakterine ilişkin tartışmayı bir kenara bırakırsak, “toksik” teriminin kullanılması, erkeklik kavramını oluşturan uygulama ve söylemlerin zararlılığını ifade etmektedir.

Kapsayıcı Erkeklik: Homohisterinin azalmasıyla heteroseksüel erkekler arasında daha önceden dışlanmış davranış biçimlerinin/örüntülerinin kabul edilir hale gelmesidir. Bi+ olmak, feminen olmak vb. özelliklerin kabul oranının artmasıdır.

Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği, Ayrımcılık ve Olumlu Önlem

Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği, fırsatları kullanma, kaynakların ayrılması ve kullanımında, hizmetlere ulaşmada bireyin cinsiyeti nedeni ile ayrımcılığa maruz kalmaması/ayrımcılık yapılmamasıdır. Ayrımcılık ise genel anlamda, bir kişiye veya gruba cinsiyeti, cinsel yönelimi ve kimliği, etnisitesi, bedensel özellikleri ve benzeri gibi doğuştan veya içinde yaşadığı kültürden gelen özellikleri sebebiyle dışlama ve kötü muameleyi kapsar. Ayrımcılığın birçok çeşidi vardır. Ancak burada daha ziyade toplumsal cinsiyet eşitsizliği kaynaklı ayrımcılığı ele alacağız. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine bağlı olarak gelişen ayrımcılığın öznesi (genelde) erkekler, nesnesi ise (genelde) kadınlar, kız çocukları ve LGBTİ+'lardır. Bu ayrımcılık uygulamaları doğrudan uygulandığı gibi dolaylı da uygulanır. Toplumsal cinsiyet kaynaklı doğrudan ayrımcılıklar LGBTİ+'ların heteroseksüel biyolojik kadın ve erkeklere göre daha fazla kira ödemesi, kadınların ve LGBTİ+'ların eğitim, sağlık gibi hizmetlere erişiminin erkeklere göre daha zor ve az olması ve siyasetteki temsiliyetleri gösterilebilir. Dolaylı ayrımcılığa ise belki de en güzel örnek "centilmenlik" uygulamalarıdır. Kadının "zayıflığını" yeniden üretmek adına centilmenlik adı altında toplu taşımada oturmak için yer verilmesi, kapı açılması, restoranda sandalye çekilmesi gündelik hayatta en sık karşılaştığımız örneklerdir. Bu, aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitsizliğini de yeniden üretir.

Resmi belgelerde, tüm gruplar eşit olarak kabul görse de kültürel veya başka sebeplerden ötürü gündelik yaşam pratiklerinde bu eşitlik uygulanmaz. Bu sebeple bir takım özel önlemler alınarak bu dezavantajlı durum ortadan kaldırmaya çalışılır. Bu tür uygulamalar ise pozitif ayrımcılık (olumlu önlem) olarak adlandırılır.

BÖLÜM 3: 1 Günlük Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eğitim Programı

Bu bölüm, Temel Eğitim Kurumları'nda uygulanmak üzere, yaygın eğitim metotlarını temel alan bir günlük eğitim programı, programın bileşenleri ve kolaylaştırıcılar için notlardan oluşmaktadır.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ile ilgili gençlerin ufuklarını açıcı, onlara yeni bir perspektif kazandıracak bu eğitim programını, toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili temel bilgilere sahip olan herkes yönergeleri takip ederek kolaylıkla uygulayabilir.

Yaygın Eğitim Metodolojisi

İnsanın öğrenmek için yalnızca kitaplara muhtaç olmadığı, deneyimleyerek öğrenmenin insanlığın ilk ve en etkili öğrenme aracı olduğu tarihsel bir gerçektir. Bu eğitim programı, gençleri yaygın eğitim metotları ile planlanmış ve yapılandırılmış bir ortamda toplumsal cinsiyet eşitsizliğini gözlemlemeye, deneyimlemeye ve üzerine tartışarak kavramaya sevk etmeyi amaçlamıştır. Bu nedenle eğitim programı içerisinde kalıp bilgiler ve terminolojiden daha çok tartışma gerektiren olaylar ve ifadeler bulunmaktadır. En uzun vadeli hedefimiz, kalıp bilgileri ezberletmek değil, içinde buldukları hayatı sorgulamaları için gençleri teşvik etmektir.

Programa Hazırlık

Bu programı uygulamak için öncelikle tüm dikkatinizi toplamanız hem beden hem de ruhen hazır olmanız gerektiğini unutmayın. Ne yapacağınızı, nerede duracağınızı, ne söyleyeceğinizi önceden bilmek gençler arasındaki diyalogu yönetebilmek ve eğitimin amaçlarına ulaşmasını sağlamak için çok önemlidir. Gergin bir kolaylaştırıcı, bu eğitimin önerdiği yöntemleri uygulayamayacağı gibi gençleri de gererek onların tartışmalara dahil olmasına engel olacaktır.

Oturum Planı

1. Giriş Oturumu

Genel itibariyle, insanların dürüstçe birbirleri ile düşüncelerini paylaşabilmeleri, onların birbirlerine güvenmeleri ile doğru orantılıdır. Bu nedenle yaygın eğitim metodolojisinde, giriş oturumu tüm katılımcıların birbirlerinin isimleri ile hitap edebilecekleri ve birbirlerine düşüncelerini söyleyebilecekleri güveni kazandıkları bir oturum olarak planlanır.

Giriş oturumu, kolaylaştırıcının sınıfa katılması ile başlar. Eğer mümkünse (katılımcı sayısı uygun ise ve fiziksel ortam imkan tanıyorsa) katılımcıların oturma düzenini değiştirerek onları U şeklinde oturmaya ve önlerinde masa vb. varsa kaldırmaya davet edin. Katılımcıların kolaylaştırıcı ile ve birbirleri ile aralarında bir engel olmadan ve birbirlerini görerek konuşmaları etkili bir tartışma yaşatabilmek için oldukça önemlidir.

Katılımcılar yeni oturma düzeninde tekrar yerleştiklerinde (oturma düzeni değiştirilemiyor ise tüm dikkatlerini kolaylaştırıcıya verdiklerinde) kendinizi tanıtarak çalışmayı başlatın. Ne kadar bilgi vereceğiniz nelerden bahsedeceğiniz tamamen size kalmıştır. Kendinizi tanıttıktan sonra, katılımcıların sınıfta serbestçe gezerek “El Sıkma” tanışma metodunu uygulamalarını isteyin.

Birbirlerine isim ile hitap etmek katılımcıların kendi aralarında güven ortamı oluşmasına katkı sağlayacağı gibi fiziksel temas da güven duygusunun önemli bir parçasını oluşturmaktadır. “El Sıkma” metodunun uygulaması ile giriş yaptıktan sonra, katılımcıların bir çember şeklinde ayakta olmalarını isteyerek “İsim-Top” metodunu uygulayın.

Tüm katılımcıların yeni bir ortamda olmada kaynaklanan gerginliğini attığını düşündüğünüzde programın tanışma ve güven tesis etme aşamasını tamamlayabilirsiniz. Gerekli görürseniz güveni pekiştirecek fazladan metotlar da uygulayabilirsiniz.

Katılımcıların bir araya gelmeleri, sadece tanışmak ve güvenmek için değildir. Grubunuzun hazır olduğunu düşündüğünüzde onların eğitimden neler beklediklerini, ilgilerinin hangi konular üzerinde yoğunlaştığını, daha önce benzer eğitimlere katılıp katılmadıklarını ve eğitim konusu hakkında bilgi düzeylerinin ne olduğunu ölçmek için “Beklenti Ağacı” metodunu uygulayın. Metodun uygulaması sona erdiğinde ortaya çıkan verileri sesli olarak okuyun ve kişisel yorumlarınızı da katarak grup hakkında sözlü bir değerlendirmede bulunun. Grup üyeleri kendilerinin dinlendiğini ve isteklerinin dikkate alındığı gördüklerinde motive olacaklardır.

Grup tarafından eğitime dair oluşturulan zemini tamamlayacak şekilde, mümkünse grubun beklenti ağacı metodu ile sunduğu verileri de göz önüne alarak “Program Sunumu” aşamasına geçin. Programın tüm bileşenlerinin herkes tarafından anlaşıldığından emin olmak için sorular sorabilirsiniz. Katılımcıların beklentilerinin ne ölçüde bu program ile karşılanacağına dair genel bir yorumda bulunun. Beklenti Ağacı metodu verilerine göre eğitimin kapsamı dışında kalan veri varsa bu durumu dürüstçe grup ile paylaşın. Eğer beklentiyi karşılayacak başka bir eğitim programı veya kaynak biliyorsanız, bunu oturum molasında paylaşabileceğinizi tüm gruba duyurun.

Katılımcılarınızı, program bileşenleri üzerinde tartışmak için “Program Sunumu”nu açık bırakarak onları mola yapmaya davet edin. Eğitim salonundan ayrılmak istemeseler bile, en azından herkesin oturduğu yerden kalkıp salonda dolaştığından emin olun.

2. Toplumsal Cinsiyet Roller ve Eşitsizlik Oturumu

Ara öncesinde katılımcılarınız ile sözleştiğiniz saatte eğitim salonunda olun. Katılımcılarınıza “Program Sunumu” ile açıklanan eğitim amaçları ve bileşenlerine dair bir soruları olup olmadığını sorun. Eğitimin amaçlarına ve bileşenlerine dair sorular varsa yanıtlayarak çalışmayı tüm katılımcılar için anlaşılır hale getirin.

1 günlük toplumsal cinsiyet eşitliği kapsamında vereceğiniz Eğitim programı toplumsal cinsiyet rolleri ile alakalıysa “İyi Daha İyi En İyi”, “24 Saat” ya da “Yerini Seç” atölyelerini kullanın.

Katılımcılarınızı iki gruba ayırarak **“İyi, Daha İyi, En İyi”** metodunu uygulayın. Katılımcılarınıza toplumsal cinsiyet rollerine giriş yaptıklarını söyleyin. Metodun değerlendirme bölümünde katılımcıların kültürden kaynaklı genellemeler üzerine tartışmalarını sağlayın.

Grubun bir önceki metodun etkisinden ayrılımlarını sağlamak için herkesin oturduğu sandalyeden kalkarak salonda bir tur yürüdükten sonra başka bir sandalyeye oturmasını sağlayın.

“Yerini Seç!” metodunu uygulayabilmek için katılımcıların birbirini olumsuz etkilememesi için herkesin fikrini çekinmeden beyan etmesi için grubu cesaretlendirin. Metodun tartışma sorularını katılımcılara yöneltirken dikkatli olmanızı konuya ciddiyetle yaklaşmanız, katılımcıların verebilecekleri gayri-ciddi yanıtları engellememiz ve katılımcıların kendi değerlerini sıkıca sorgulamalarını sağlamanız gereklidir. Yorucu olacak bu metottan sonra bir öğle arası vermeniz ve tüm katılımcıların kendi kendilerine biraz zaman geçirmeleri sorgulamaların derinleşmesi için önemlidir.

“Yerini Seç” metodunu uygularken her bir önerme için katılımcıları “neden” sorusu ile fikirlerini açıklamaya zorlayabilirsiniz. Zamanı mümkün olduğunca geniş tutun. Katılımcıların birbirlerinin görüşlerine itiraz etmelerine müsaade edin. Tartışmaların uzadığını, önermeden uzaklaştığını veya şahsi hale döndüğünü düşünürseniz tartışmayı durdurun. Bu noktada yeni bir katılımcıya söz vermek veya bir sonraki önermeye geçmek tamamen size ve grubun dinamiğine bağlıdır.

Cinsiyet normlarının günlük hayatımıza yansımalarını, ikili cinsiyet sistemini tanıyabilmelerini, heteroseksist ilişki pratiklerinde kadınların ikincilleştirildiğini fark etmelerini, cinsiyet rollerinin günlük hayatımızın bir parçası olduğunu kabul etmelerini görmeleri açısından **“24 Saat”** metodu uygulanabilir. Metot uygulanırken katılımcı sayısına göre 4’er ya da 5’erli gruplara ayrılır. Her gruba rol kartları dağıtılır. Rol kartlarında farklı hikayelerle çiftlerin 1 tam günü nasıl geçirdiklerini anlatmaları beklenir. Grupların atölye sonunda çiftlerin 1 gün boyunca ne kadar çalıştığını ne kadar dinlendiğini ve ne

kadar kendilerine vakit ayırdıklarını süre olarak belirlemesi beklenir. Büyük grupta her grubun sunumları yapılır ve ilişki pratikleri üzerinden ev içi emeğin ilişki pratikleri üzerindeki etkileri tartışılır.

3. İletişim, Ayrımcılık ve Flört Şiddeti Farkındalığı Oturumu

Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği, en temelinde bireylerin iletişim becerileri ve içinde yetiştikleri kültüre ait olan ve aktif şekilde düşünme biçimini etkileyen kodlar ile ilişkilidir. Eğitim programının üçüncü oturumu, katılımcıların iletişim becerileri üzerine düşünmelerini, aktif dinleme konusunda tutum kazanmalarını amaçlamaktadır. Oturumun bir diğer amacı ise, tüm katılımcıların flört ilişkisinde ki şiddet türleri hakkında farkındalık oluşturmaktır.

Oturuma katılımcıların yemekte ne yediklerini, kendilerini nasıl hissettiklerini ve bir önceki oturumda toplumsal cinsiyet üzerine yapılan sorgulama sonucunda yeni tespitleri olup olmadığını sorarak başlayın. Kısa bir sözlü tartışma katılımcıların zihnen eğitim salonuna dönüp önceki oturum ile bağlantı kurmalarını sağlayacaktır ancak öğle yemeğinin ağırlığını azaltmak için bir ısındırıcı faaliyet uygulamanız gerekebilir.

Katılımcılarınız ile hazır olduğunuzda iletişim becerileri üzerine düşünmek ve farkındalık oluşturmak için **“Dikkatle Dinle”** metodunu uygulayın. Uygulama bitince katılımcıların bir çemberde oturmalarını isteyin. Değerlendirme sorularını sırayla sorarak katılımcıların yaşadıkları tecrübe üzerine düşünmelerini sağlayın.

Ayrımcılıkla ilgili bir atölye yapmak istiyorsanız **“İleriye Doğru Bir Adım At”** metodunu kullanabilirsiniz. Bu aktiviteyi dışarıda yaparsanız, özellikle de kalabalık bir grupta yapıyorsanız, katılımcıların sizi duyabilmesini sağlayın! Başlangıçtaki hayal etme aşamasında, bazı katılımcıların rol oynamak zorunda oldukları kişinin hayatı hakkında çok az şey bildiklerini söylemeleri olasıdır. Onlara bunun özellikle önemli olmadığını ve hayal güçlerini kullanmaları ve bunu ellerinden geldiğince yapmaları gerektiğini söyleyin.

Bu etkinliğin gücü, katılımcılar arasındaki mesafenin arttığını görmeyen etkisinde yatar, özellikle de sıklıkla öne çıkanlarla adım atmayanlar arasında büyük bir mesafe olması gerektiğinde. Etkiyi artırmak için, rolleri katılımcıların kendi hayatlarının gerçeklerini yansıtmak şeklinde ayarlamamız önemlidir. Bunu yaparken, rolleri, yalnızca minimum sayıda insanın ileriye doğru adımlar atabileceği şekilde (yani "evet" yanıtı verebilecek şekilde) uyarladığınızdan emin olun. Bu, büyük bir grubunuz varsa ve daha fazla rol oluşturmanız gerekiyorsa da geçerlidir.

Bilgilendirme ve değerlendirme sırasında, katılımcıların rolünü oynamaları gereken karakter hakkında nasıl bildiklerini keşfetmek önemlidir. Kişisel deneyimler aracılığıyla mı yoksa diğer bilgi kaynakları aracılığıyla mı (haberler, kitaplar ve şakalar?) Karakterlerle ilgili sahip oldukları bilgilerin ve görüntülerin güvenilir olduğundan eminler mi? Bu şekilde, klişelerin ve önyargının nasıl işlediğini ortaya koyabilirsiniz.

İletişimin insan hayatının her aşamasında ve her ortamda önemli olduğuna dikkat çekin. İlişkiler yakınlaştıkça iletişimin yoğunlaştığını söyleyerek gruba flört ilişkisi içinde olan olup olmadığını sorun. Buradan hareketle bir sonraki metodun flört ilişkilerini ele aldığını söyleyip **“Beyaz Atlı Şövalye”** metodunu uygulayın. Katılımcıların ilişkilerinde bundan sonra dikkat etmeleri beklenen konuların neler olduğunu, kendi ilişkilerinde bu metotta tespit ettikleri flört şiddeti öğelerini kendilerinin yaşayıp yaşamadıklarını düşünmeleri için ara verdiğinizizi söyleyin.

4. Şiddet Oturumu

Şiddet, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin en kötü, en insan onuruna yakışmayan ve en somut halidir. İnsanların hayatlarında geri dönüşü olmayan izler bırakır hatta hayatlar söndürür. Bu haliyle toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin her türlü yansımasını, başta şiddet olmak üzere, eğitimle müdahale ederek önlemek gereklidir. Şiddeti önleyebilmek ise, gerçekleştiği kültürle birlikte şiddetin yapısını öğrenmekten geçer. Şiddetin toplumsal ve kültürel yönünü, insanların şiddeti konu alan iletişimi nasıl yürüttüklerini görmek için ise mutlaka medya üzerine çalışmak gerekir.

Katılımcılarınızı günün son oturumuna başladığınız yönünde bilgilendirin. Dikkatleri toplamak ihtiyacı var ise bir ısındırıcı ile oturumunuzu başlatın. Grubunuzun hazır olduğunu düşündüğünüzde şiddeti ve şiddetin medyadaki yansımalarını araştırmak üzere bir yolculuğa çıkmak üzere olduğunuzu söyleyerek **“Vurun Medyaya”** metodunu uygulayın. Eğer katılımcılarınızın motivasyonlarının yüksek olduğunu düşünüyorsanız, “şiddet gözlükleri” ile 1 hafta boyunca metodu sürdürmelerini isteyebilirsiniz. Değerlendirme aşamasında katılımcılarınız ile metodu uygularken keşfettikleri yönü ile şiddetin medya ve kültür içerisindeki bağlamını tartışın.

5. Erkeklik Oturumu

1970’lerin sonlarından itibaren akademide toplumsal cinsiyet çalışmalarının yeni bir alanı olarak erkekler ve erkeklikler üzerine araştırmalar ortaya çıkmaya başlamıştır. Erkekler ve erkeklikler üzerine eleştirel çalışmalar alanının kurucularından Raewyn Connell’in vurguladığı üzere erkeklik evrensel, özsel, ilahi ve/ya değişmez değildir. Erkekliğin mevcut durumu biyolojik gerekçelerden kaynaklanmaz. Tarihsel, kültürel, toplumsal farklılıklar ile cinsel yönelime, etnisiteye, sınıfa ve bedensel özelliklere dayanan farklılıklar gösterir. Dahası, değişebilir ve değiştirilebilir. İkincisi de toplumsal cinsiyetin iktidar ilişkilerine odaklanılarak ele alınmasıdır. Bu doğrultuda erkeklik ile ilgili çalışma yapılacaksa **“Kim Bu Adam”** metodunu uygulayın.

“Kim Bu Adam” atölyesinde erkeklik araştırmalarındaki temel kavramları ele alarak sosyal erkeklik algısının görsel bir çalışmasını sunarak insanların erkeklik algısını incelenmektedir. Katılımcı sayınıza göre grupları 4’erli veya 5’erli olarak ayırın. Gruplardan erkek bir figür çizmelerini ve bu figür ile bağlantılı görsel çizerek veya görsel materyallerden edindiklerini yapıştırarak ve erkek figürü ile bağlantılı cümleler yazmalarını isteyin. Daha sonra büyük grupta her grubun çizdiği erkeklik üzerine tartışın. Burada sorulan sorular ile Neden böyle bir erkek çizdiklerini büyük grup ile tartışın.

6. LGBTIQ+ Oturumu

LGBTIQ+ kavramlarını anlatmak, Farklı cinsiyet kimlikler hakkında toplumun bazı inançlarını keşfetmek, LGBTIQ+ ile ilgili klişeleri ve

önyargıları anlamak ve çözmek, toplumda transfobinin tanınması, LGBTIQ+ topluluğunda transfobiyi tanımak amacıyla yapılan atölyelerde “Ben Kimim”, “Hangimiz Çatal?”, Dikkat Sokakta Trans Var!”, Genderbread Puzzle” metotları uygulanabilir.

“Dikkat Sokakta Trans Var!” metodu kapsamında bir çember oluşturulur ve tüm katılımcılar çember dışına alınarak 3 gruba ayrılır. Kolaylaştırıcı, katılımcılardan kendilerini transseksüel bireyler olarak görmelerini ister. Kolaylaştırıcıdan katılımcılardan hayatlarını ve deneyimlerini hayal etmeleri istenir. Üç bölünmüş alan daha sonra katılımcılara açıklanır. En soldaki alan en güvensiz, orta alan emin değil ve en sağdaki alan güvenli alandır. Bu yerler katılımcılara okunur ve bir yer seçmeleri istenir. Katılımcılara orada durduklarında nasıl hissettiklerini sorun ama nedenini sormaktan kaçının. Sonra katılımcılara buldukları yerde nasıl hissettiklerini, konumlarını değiştirdiklerinde ne hissettiklerini sorun.

Cinsiyet kimliği, cinsel yönelim, biyolojik cinsiyet (vb.) kavramları arasındaki farklılıklar ile farklı LGBTQ + durumları için örnekleri anlamak için **“Genderbread Puzzle”** metodunu uygulayabilirsiniz. Katılımcı sayınıza göre grupları 4’erli şekilde ayırın. Her gruba Genderbread çizimi verin ve gruplarda tartışmalarını isteyin. Büyük grupta kavramları sözlü olarak sorun ve grupların bunları tanımlamalarını isteyin. İlk kelimedenden sonra tanımda eksik bir boyut olup olmadığına bakılmaksızın, diğer gruplara, tanıma eklemek istedikleri bir nokta veya itiraz ettikleri bir nokta olup olmadığını sorun.

Farklı cinsiyet kimlikleri hakkında toplumun bazı inançlarını keşfetmek ve LGBTIQ+ ile ilgili klişeleri ve önyargıları anlamak ve çözmek için **“Hangimiz Çatal?”** metodu uygulanabilir. Atölye kapsamında katılımcılar çember içinde oturtulur. Kolaylaştırıcı, katılımcılardan yüksek sesle sormaktan korktukları soruları yazmalarını ve anonim olarak kutuya koymalarını ister. Katılımcılar sorularını kutuya koyduktan sonra, Kolaylaştırıcı her soruyu yüksek sesle okur. Her şeyden önce, sorular katılımcılar tarafından cevaplanır. Daha sonra, kolaylaştırıcı soruyu özetleyerek yanıtlar.

Cinsiyet kimlikleri ve cinsel yönelimlere ilişkin terimleri kullanarak ayrımcılık, damgalama ve ötekileştirme gibi konular hakkında atölye yapmak için “**Ben Kimim**” metodu uygulanabilir. Katılımcılardan bir çember oluşturmaları ve ortadaki kutudan bir kağıt almaları ve birbirlerine göstermeden okumaları istenir. Kağıdı okuyan insanlar hazır olduklarını söyledikten sonra, oyunun moderatörü, her katılımcının bir günde ne yaptığını anlatmak için çemberin dışından döner. Katılımcılar ilk turu bitirdikten sonra tahminlerini söylerler. Tahmin edilen ve bilinen kimlikler çemberden bir adım uzaklaşır ve ikinci tur başlar. İkinci turda, katılımcılardan eşleştikleri kimliklerle ilgili yaşadıkları ayrımcılık hakkında hayali bir anı paylaşmaları istenir. Burada dikkat edilmesi gereken şey, katılımcıların paylaşacağı anıların bazı katılımcılar için travmatik, şiddetli veya fobiyle ilgili olabileceğidir. Burada etkinlik moderatörünün müdahale etmesi gerekebilir. Katılımcıların hayali anıları bittikten sonra, kimliklerin bir tahmini yapılır ve daha sonra herkes kimliklerini söyleyerek atölye bitirilir.

7. Değerlendirme ve Kapanış

Katılımcılarınıza değerlendirme aşamasına geldiğinizi yazılı ve sözlü değerlendirme olmak üzere iki aşamalı değerlendirme olacağını söyleyin. Öncelikle sözlü değerlendirme için “Zar il Değerlendirme” metodunu uygulayın. Katılımcıların metodu uygularken yaptıkları değerlendirmeleri daha sonra üzerinde çalışmak üzere not etmeyi unutmayın. Sözlü değerlendirmenin ardından “yazılı değerlendirme” formlarını katılımcılara dağıtarak anonim olarak – isim bilgisi vermeden – formları doldurup teslim edilmesini isteyin.

Tüm katılımcılarınız değerlendirmeyi tamamladığında herkesin ayakta bir çember oluşturmalarını isteyin. Tüm katılımcılara ayırdıkları zaman, enerji ve kattıkları değerler için teşekkür edip alkışlayın. Dağıtmak istediğiniz internet bağlantısı, doküman ve broşür gibi bilgi kaynağı var ise katılımcılar paylaşım eğitiminizi sonlandırın.

Metotlar

1. El Sıkma

15 Dakika / 10-30 Katılımcı / Düzey 1

Genel bakış

Bir araya gelen grubun birbirini tanıması ve birbirlerinin isimlerini öğrenmesi güzel bir başlangıç noktasıdır.

Amaçlar

- Katılımcıların birbirlerinin isimlerini öğrenmesini sağlamak
- Katılımcıların birbiri ile tokalaşmaları yoluyla güven tesis edilmesini sağlamak

Materyaller

Yok

Hazırlık

Katılımcıların gözünde, çeşitli yerlerde (dükkada, iş yerinde, akraba ziyaretinde vb.) geleneksel olarak nasıl selamlaştığımızı kendimizi nasıl tanıttığımızı neler konuştuğumuzu canlandırmak için birkaç senaryo anlatmaya hazır olun.

Katılımcıların serbestçe dolaşabilecekleri boş ve büyük alan hazırlayın.

Yönerge

Çalışmaya tanışma ile başlayacağınızı söyleyin. Sonra katılımcılara yeni bir ortama girdiklerinde nasıl tanıştıklarına gün içinde kendilerini nasıl tanıttıklarına örnek vermelerini isteyin. Birkaç örnek dinledikten sonra “tokalaşma” odaklı kendi örneğinizi anlatın.

Katılımcıları ayağa kalkıp eğitim salonunda serbest bir şekilde dolaşmaya davet edin. Katılımcılar dolaşmaya başlayınca ilk karşılarına çıkan kişi ile tokalaşmalarını ve “Merhaba ben Ahmet”

örneğinde olduğu gibi kendi isimlerini söyleyerek kendilerini tanıştırmalarını isteyin. Bu tokalaşma ile kendini tanıttıran katılımcıların birbirlerinin isimlerini alacaklarını söyleyin. Örneğin Ahmet ile tanışan Zeynep, bir sonraki tokalaşmada kendini Ahmet olarak tanıttıracak, Ahmet ise Zeynep olarak tanıttıracaktır. Tekrar tokalaştıklarında tekrar yeni tanıştıkları katılımcıların ismini alarak devam etmelerini isteyin. Katılımcı sayısına göre 5-10 dakika kadar bu şekilde tanışma kısmını devam ettirin. Ardından, tokalaşma ile kendi ismini geri kazanan katılımcının oturmasını isteyin. Birkaç dakika içinde tüm katılımcılar kendi isimlerini geri alarak oturmuş olacaklardır.

2. İsim - Top

20 Dakika / 10-30 Katılımcı / Düzey 1

Genel bakış

Katılımcıların isim-kışı ilişkisini kurabilmesi birbirlerince isimle hitap edebilmeleri için oldukça önemlidir. Birbirlerine isimle hitap edebilmeleri ise, bir arada öğrenmeye başlayacak ve tartışmalar yürütecek bir grup için en önemli başlangıç noktasıdır.

Amaçlar

Katılımcıların birbirlerinin isimlerini öğrenmelerini sağlamak

Katılımcıların birbirlerine isimle hitap edebilmelerini sağlamak

Materyaller

3 adet farklı renklerde 4-6 cm çapında top

Hazırlık

Katılımcıların çember halinde ayakta durabilecekleri genişlikte bir alan hazırlayın.

Topların ağırlığı ile çarpıp kırabileceği eşyaları kaldırın.

Yönerge

Katılımcıların bir çember şeklinde ayakta durmalarını isteyin. İlk topu rengini söyleyerek tanıtır. Katılımcılardan topu birbirlerine önce isim söyleyerek atmalarını isteyin. Grupta herkesin topu bir defa alması gerektiğini, aynı kişinin iki defa top almaması gerektiğini söyleyin. Topun herkesi dolaştıktan sonra size geri dönmesini istediğinizi söyleyin. Bir katılımcının ismini söyleyip ona topu atarak ilk turu başlatın. Top size döndükçe yine aynı katılımcıya topu atmaya devam edin. Tüm katılımcıların aynı güzergahı izlediğinden emin olun. Birkaç tur tek top ile devam ettikten sonra, katılımcılara rengini söyleyerek ikinci topu tanıtır. Bu topun özelliğinin ters gitmesi olduğunu, dolayısıyla ilk topun tersi bir yönde güzergahı takip etmesini sağlayın. İlk top güzergahı izlerken ikinci topu güzergahı tersten izleyecek şekilde dolaşıma sokun. İki top birden dolaşımda katılımcılar arasında birkaç tur kalmasını sağlayın. Katılımcılara sürecin zorlaşmış zorlaşmadığını sorun. Üçüncü topu rengini söyleyerek katılımcılara tanıtır. Bu topun özelliğinin her katılımcının her katılımcıya atabileceği bir top olduğunu söyleyin. Tek kuralın top size geri döner dönmez onu dolaşım dışına alacağınızı belirtin. 3 topu birden dolaşıma sokun. 3. top size geri dönene kadar tüm topları dolaşıma devam ettirin. Her koşulda 5 dakika kadar daha egzersize devam edin.

3. Beklenti Ağacı

20 Dakika / 10-30 Katılımcı / Düzey 1

Genel bakış

Hem genç yetişkinler hem de yetişkinler, çocukların aksine, yalnızca ihtiyaçları temelinde öğrenirler. Her eğitsel çalışmada, katılımcıların o eğitimden beklentilerinin öğrenilmesi ve eğitim içeriğine yansıtılması oldukça önemlidir. Aynı şekilde katılımcıların kendi yaşam tecrübeleri de önemli bir öğrenme kaynağıdır ve tespit edilmelidir.

Amaçlar

Katılımcıların eğitim programından beklentilerini öğrenmek

Katılımcıların birbirlerine kaynak olabilecek tecrübelerini keşfetmek

Materyaller

A0 Kağıt

İki – üç renk marker kalem

İki renk post-it

Tükenmez kalem (katılımcı sayısı kadar)

Hazırlık

Bir A0 kağıda renkli marker kalemler kullanarak ağaç çizerek zemin oluşturun.

Katılımcıların oturdukları yerden görebilecekleri şekilde üzerinde ağaç çizili zemininizi bir duvara veya tahtaya yerleştirin.

Yönerge

Katılımcıların iki renk pos-it'ten istedikleri kadar almalarını ve birer tükenmez kalem almalarını isteyerek malzemeleri gruba dağıtın. Katılımcıların bu eğitim süresince öğrenmeyi istedikleri, merak ettikleri konuları düşünmelerini isteyin. Birbirlerinden, programdan, eğiticiden neler öğrenmeyi hedeflediklerine, bu eğitime katılırken motivasyonlarının ne olduğuna odaklanmalarını isteyin. Eğitimden her beklentilerini belirlediğiniz bir renk pos-it'e her bir post-it üzerinde tek beklenti olacak şekilde yazmalarını isteyin.

Katılımcılardan eğitimin konusu kapsamında, diğer katılımcı ve eğiticilerle paylaşmak istedikleri tecrübe, bilgi veya herhangi bir katkı varsa bunları diğer renk post-it'lere her post-it'te tek katkı olacak şekilde yazmalarını isteyin.

Yazma aşaması sona erince, tüm katılımcılardan ağacın meyveleri olarak beklentilerini, katkıları ise ağacın kökleri olarak önceden hazırlanan zemine yerleştirmelerini isteyin.

Bilgilendirme ve değerlendirme

Katılımcılara, eğitim sona erdiğinde, meyvelerin olgunlaştığı gibi öğrenme beklentilerinin karşılanacağını ama bunun için herkesin tartışmalara aktif katılarak köklere katkı vermelerini isteyin.

Değerlendirme aşamasında, eğitim sonunda, katılımcılardan kendilerine ait beklentileri bulmalarını, eğer eğitim yararlı oldu ve öğrenme gerçekleşti ise o post-itleri almalarını isteyin. Yalnızca henüz gerçekleşmemiş veya tatmin olmamış beklentilerin ağaçta kalmasını isteyin. Ağaçta arta kalan beklentileri sesli şekilde tüm gruba okuyarak ilgisiz olan beklentileri bu eğitim ile ilişkili olmadığı için ayırın. Bu ilgisiz konular için başka eğitimlere veya kaynaklara yönlendirme yapabilirsiniz. Geriye kalan beklentiler için bilginiz ölçüsünde paylaşımında ve yönlendirmede bulunun.

4. Program Sunumu

10 Dakika / 10-30 Katılımcı / Düzey 1

Genel bakış

Katılımcılar, zamanlarını ve enerjilerini ne için ayırdıklarını bilmek isterler.

Amaçlar

Katılımcıların eğitimin içeriğine dair bilgilendirilmesi

Kişisel düzeyde öğrenmeye hazır oluşlarının sağlanması

Materyaller

A4 Beyaz Kağıt

Marker Kalem

Hamur Yapıştırıcı

Hazırlık

A4 kağıtlara aşağıdaki oturum başlıklarını her bir oturum başlığı bir A4 kağıda olacak şekilde Marker kalem ile büyük ve okunaklı şekilde yazın.

- İYAGENDER Eğitim Oturum Planı
- Giriş Oturumu
- Toplumsal Cinsiyet Roller ve Eşitsizlik Oturumu
- İletişim, Dışlanma ve Flört Şiddeti Farkındalığı Oturumu
- Şiddet Oturumu, Değerlendirme ve Kapanış

Yönerge

Katılımcılarınızın dikkatini topladıktan sonra, tüm gün boyunca grubun tamamının görebileceği bir yere (örneğin tahtanın veya sahnenin yanına) önceden hazırlamış olduğunuz üzerinde oturum listesi bulunan A4 kağıtları yapıştırın.

Katılımcılarınıza bu kılavuzun 19-26 sayfaları arasında açıklanmış olan oturum amaçlarını, oturum temalarının toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilişkisini anlatın.

5. İyi, Daha İyi, En İyi

60 Dakika / 8-14 Katılımcı /Düzyey 2

Genel bakış

Bu aktivite toplumsal cinsiyet önyargılarını ve toplumun 'kadınsı' ve 'erkeksi' özellikleri istenen ya da istenmeyen olarak etiketleme yollarını göstermektedir.

Amaçlar

- İnsanların bazı özellikleri kadınsı, bazı özellikleri de erkeksi olarak algılamak üzere sosyalleştirildiklerini fark etmek
- Toplumun bazı özellikleri 'olumlu' ya da 'istenen,' bazı özellikleri ise 'olumsuz' ya da 'istenmeyen' olarak nasıl kabul ettiğini keşfetmek

- Sosyal kategorizasyonun neredeyse otomatik olan doğası hakkında farkındalık yaratmak

Materyaller

- Üzerlerinde aşağıdaki listeden sıfatlar bulunan iki grup kart (hazırlıklara ve bilgi materyaline bakınız)
- Her grup için bir çalışma ve açıklama kâğıdı
- Hamur yapıştırıcı veya bant

Hazırlık

Grup için malzemeleri önceden hazırlayınız.

Yönerge

Kart grupları

Her kartın üzerinde birbirlerine zıt sıfat çiftlerinin bir tanesi yer alır (bilgi materyaline bakınız). Her ne kadar bu sıfatlar zıt olsa da, kartlar o kadar iyi karıştırılmalıdır ki bu zıt çiftler ilk bakışta belli olmasın.

Çalışma ve yönerge kâğıtları

Grup A için çalışma kâğıdı

Boş bir kâğıdı iki kolona bölün. Her kolonun bir başlığı olmalı: Birinde 'Kadınısı', birinde 'Erkeksi' yazmalı. Ayrı bir kâğıda aşağıdaki yönergeleri yazın ve çalışma kâğıdına ekleyin:

"Bazı özellikler daha kadınısı kabul edilirken, bazılarının daha erkeksi olduğu düşünülür. Kartları ait olduğunu düşündüğünüz kolona yerleştirin. Üzerinde çok fazla düşünmeden, mümkün olduğunca hızlı çalışın."

Grup B için çalışma kâğıdı

Boş bir kâğıdı iki sütuna bölün. Her sütunun bir başlığı olmalı: Birinde 'olumlu / istenen', birinde 'olumsuz / istenmeyen' yazmalı. Ayrı bir kâğıda aşağıdaki açıklamaları yazın ve çalışma kâğıdına ekleyin:

“Bazı özellikler daha olumlu ya da istenen olarak kabul edilirken, bazılarının olumsuz ya da istenmeyen olduğu düşünülür. Kartları ait olduğunu düşündüğünüz sütuna yerleştirin. Üzerinde çok fazla düşünmeden, mümkün olduğunca hızlı çalışın.”

Daha önceden hazırlanmış kartları ve çalışma/yönerge kâğıtları için Bilgi Materyallerine bakınız.

Bu egzersizin toplumda toplumsal cinsiyet önyargılarının nasıl çalıştığını anlamak için yapıldığını anlatın. Eşit sayıda katılımcıdan oluşan iki grup kurun. Gruplardan odanın iki köşesinde oturmalarını isteyin. Kartların ve açıklamaların bulunduğu çalışma kâğıtlarının olduğu zarfları onlara verin.

Katılımcılara çalışma kâğıdındaki yönergelere uymalarını ve mümkün olduğunca hızlı çalışmalarını söyleyin. Çalışma kâğıdında yazan yönergelerle görevi tamamlamak için yaklaşık 10-15 dakikalarının olduğunu söyleyin.

Hazır olduklarında bütün grubu tekrar toplayın. İki büyük kâğıda iki başlık yazın: Kadınsı ve Erkeksi. Grup A’dan ‘Kadınsı’ başlığı altına yazdıklarını okumalarını isteyin. Her sifattan sonra Grup B’ye bu sıfatı Olumlu / İstenen sütununa mı, Olumsuz / İstenmeyen sütununa mı yazdıklarını sorun. Bunu sıfatın yanına artı (+) ya da eksi (-) işareti koyarak belirtin.

Bilgilendirme ve değerlendirme

Egzersiz ve sonuçları hakkındaki ilk izlenimleri sorun. Katılımcılara aşağıdaki soruların bazılarını sorabilirsiniz:

- Egzersizi nasıl buldunuz? Neyi beğendiniz ya da beğenmediniz? Neden?
- Şimdi özeti gördüğünüze göre sonuçlar konusunda ne hissediyorsunuz?
- Sonuçlarda sizi şaşırtan bir şey oldu mu? Nedir? Neden şaşırttı?

Egzersizin bilgilendirme kısmında aşağıdaki konular ele alınmalıdır:

a. Kadınsı başlıklı kolondaki özellikler büyük ihtimalle (-) işaretli, erkeksi başlıklı kolondakiler ise büyük ihtimalle (+) işaretlidir:

- Bu farklılık konusunda ne düşünüyorsunuz?
- Bu farklılıklar nereden geliyor?
- Kadınsı ve erkeksi özelliklerin bu şekilde karakterize edilmesini doğru mu, önyargılı mı buluyorsunuz?
- Toplumsal cinsiyet önyargılarını nasıl öğreniyoruz?
- Bunlardan herhangi birini kendinizde ya da tanıdığınız birinde fark edebiliyor musunuz?
- Size göre toplumsal cinsiyet önyargıları bizim / başkalarının kadınları ve / veya erkekleri değerlendirmemizi ya da yargılamamızı ne yönde etkiliyor?

b. Kadınların ve erkeklerin özelliklerinin (olumlu ya da olumsuz) listesi bizim erkek ve kadınları nasıl algıladığımızla yakından ilgilidir. Bunlar insanlarla ilk tanıştığımızda aklımızdaki halihazırda mevcut olan, önceden yerleşmiş fikirleri canlandırmaktadır:

- Sizce toplumsal cinsiyet önyargılarının genç kadınlar ve erkekler üzerindeki sonuçları nelerdir?
- Sizce toplumsal cinsiyet önyargılarının olumsuz sonuçlarıyla başa çıkmak için neler yapılabilir?
- Toplumsal cinsiyet önyargıları toplumsal cinsiyete dayalı şiddete nasıl katkıda bulunmaktadır?
- Toplumsal cinsiyet önyargılarına uymayan insanlar nasıl etkilenmektedir?

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

Bilgilendirme bölümünde sonuçları vererek, katılımcılara, araştırmaların 5-6 yaşındaki çocuklarda bile toplumsal cinsiyet önyargılarının bulunduğunu gösterdiğini söylemek isteyebilirsiniz. Ayrıca yaş, eğitim, cinsiyet ve toplumsal statüden bağımsız olarak, farklılıklar üzerinde fikir birliği mevcuttur.

Bilgilendirmenin farklı bir boyutu da istenmeyen özelliklere sahip olan grupların genellikle daha değersiz ve toplumda daha düşük

statüde kabul edildikleri gerçeğine odaklanabilir. Bu durum genellikle bu grubun önyargılara ve sözel ve fiziksel şiddete çokça maruz kaldığı anlamına gelmektedir. Katılımcılardan kendi yerellerinde bu tür sorunlar yaşayan grupları ve bu grupların bu sorunların üstesinden nasıl gelebileceklerini düşünmelerini isteyebilirsiniz.

İzleme önerileri

Katılımcılara önyargılar konusunda farkındalık yaratma yolları hakkında düşünmelerini ve günlük hayatta bu önyargılarla yüzleşmek ve onları sorgulamak için bir kılavuz hazırlamalarını isteyin. Günlük hayatta bu kılavuza uyarak hareket etmeyi denemelerini ve sonuçlarını gözlemlenmelerini söyleyin. Sonraki bir görüşmede bu konuda yaşanan farklı deneyimleri tartışın.

Eylem fikirleri

Günlük hayattaki önyargılar konusunda bir 'araştırma projesi' geliştirin. Eğer grup üyeleriniz okula gidiyorlarsa, okullarında önyargıları uzun vadede nasıl gözlemleyip belgeleyebileceklerini tartışın. Sonuçlara göre, grubunuz okul yöneticilerine önyargılarla mücadele etmek için öneriler sunabilir ve katılımcılar okulda bu konuda farkındalık arttıracak aktivitelerle öğrencileri bilgilendirebilirler.

Bilgi materyali

Grup A için yönerge

Başlıklar: Kadınsı - Erkeksi

Bazı özellikler daha kadınsı kabul edilirken, bazılarının daha erkeksi olduğu düşünülür. Kartları ait olduğunu düşündüğünüz sütuna yerleştirin. Üzerinde çok fazla düşünmeden, mümkün olduğunca hızlı çalışın.

Grup B için yönerge

Başlıklar: Olumlu/İstenen - Olumsuz/İstenmeyen

Bazı özellikler daha olumlu ya da istenen olarak kabul edilirken, bazılarının olumsuz ya da istenmeyen olduğu düşünülür. Kartları ait olduğunu düşündüğünüz sütuna yerleştirin. Üzerinde çok fazla düşünmeden, mümkün olduğunca hızlı çalışın.

Kart grupları

- Bağımlı Bağımsız
- Duygusal Mantıklı
- Objektif-objektif olmayan
- İtaatkâr-Baskın
- Pasif-Aktif
- Hırslı-Hırslı olmayan
- Diplomatik-Açık Sözlü
- Dedikoducu- Ketum
- Narin-Güçlü
- Korkak-Cesur
- Korunan-Koruyucu
- Gözü açık-Saf
- İtaatkâr-Asi
- Fedakar-Bencil
- Telaşlı-Soğukkanlı
- Sıcakkanlı- Mesafeli
- Hassas- Vurdumduymaz
- Lider-Lider Olmayan
- Geçimsiz- Uysal
- Tutumlu-Savurgan
- Çalışkan- Tembel
- Mütevazi- Kendini Beğenmiş

6. Yerini Seç!

45 Dakika / 10-30 Katılımcı / Düzey 2

Genel bakış

Katılımcıların toplumda geniş destekçisi olan ifadeler üzerinden kendi görüşlerini açıklayabilmeleri ve bu yöntem ile genel kabulü olan konuların tartışmaya açılmasını sağlanabilir.

Amaçlar

Katılımcıların toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kültürdeki ve dildeki yerini fark etmelerini sağlamak

Katılımcıların toplumsal cinsiyet eşitliği üzerine tartışarak bakış açısı geliştirmelerini sağlamak

Materyaller

Projeksiyon cihazı (varsa)
İki adet A4 kağıt ya da karton
Marker Kalem

Hazırlık

Bir A4 kağıt veya karton üzerine “EVET” ve diğerine “HAYIR” yazın.

Yönerge

Katılımcıların ayakta ve ortada olmalarını sağlayın. Salonun bir tarafına EVET diğer tarafına HAYIR yazılı kağıtları/kartonları yerleştirin.

Katılımcılara projeksiyon cihazı ile Yerini Seç Sunumu’nda bulunan ilk önermeyi sırasıyla gösteriniz. Projeksiyon cihazı yok ise ilk önermeyi sözlü olarak kendi notlarınızdan okuyunuz. Katılımcıların hızlıca salonun Evet veya Hayır tarafına geçerek bu önermeye katılma veya karşı çıkma yanıtı vermelerini isteyin. Ardından her iki taraftan katılımcılara neden katıldıklarını/karşı çıktıklarını sorarak tartışma başlatın. Önermenin detayları ve katılımcıların görüşleri açık hale

geldikçe yer değiştirmek/yanıtını değiştirmek isteyen katılımcılara izin verin. Yanıtını değiştirenlere nedenini sorun.

Ardından sıradaki önerme ile yukarıdaki süreci tekrar yürütün.

Bilgilendirme ve değerlendirme

Tüm önermeleri tartıştıktan sonra katılımcılara bu oturumdakilere benzer başka önermeler biliyorlarsa söylemelerini isteyin. Bu yeni önermeler üzerine kısa görüşler alabilirsiniz.

Değerlendirme aşamasında katılımcılara, bu oturumun görüşleri üzerine ne etkisi olduğunu, özellikle yanıtını değiştirenlerin neler hissettiklerini sorun.

İzleme önerileri

Eğer katılımcılarınız aynı okulda veya sınıfta ise ve tekrar birbirilerini görebilecek ise katılımcılarınızın ilerde tekrar bir araya gelerek yeni öğrendikleri kalıp önermeleri tartışmalarını isteyebilirsiniz.

Bilgi materyali

Önermeler listesi

- Kadınlar korunmaya erkeklerden daha çok ihtiyaç duyar.
- Kadının kariyeri çocuğun gelişimine zarar verir.
- Erkekler de kadınlar gibi ayrımcılığa uğrar.
- Kadınlar için pozitif ayrımcılığı desteklerim.
- Erkekler, kadınlardan daha iyi araba kullanır.
- Erkekler, daha güçlü olduğu için çalışmalıdır.
- Kadınlar, tartışmalarda konuyu uzatmayı sever.
- Erkekler, analitik düşünmeye kadınlardan daha yatkındır.
- Erkek, kadından daha mücadelecidir.
- Erkekler ağlamaz.
- Kadınlar halter, güreş, boks gibi sporları yapamaz.
- Feministler, erkek düşmanıdır.
- Eşcinsellik bir hastalıktır.
- Erkekler ev işlerine karışmamalıdır.

- Kadınlar daha duygusaldır.
- Gece dışarı çıkmak kadınların da hakkıdır.
- Ev işleri erkeklerin de sorumluluğudur.
- Çıkma teklifini erkekler yapmalıdır.
- Evin ekmeğini erkek getirir.
- Eşcinseller hep sanatçı olur.
- Hemşirelik, öğretmenlik gibi meslekler kadınlara daha çok yakışır.
- Kadınların küfür etmesi hoş değildir.
- Ağlamak erkeklige sığmaz.
- Kız evi naz evi olduğundan ilk adımı her zaman erkek atar.
- Kadınlar erkeklerden daha az para kazanır. Erkekler pembe kıyafetlerle adam içine çıkmamalıdır.

7. Dikkatle Dinle

60 Dakika / 6-30 Katılımcı / Düzey 1

Genel bakış

Toplumsal cinsiyet tartışmalarında umursanmama hisleri oldukça yaygındır. İletişim üzerine odaklanan bir egzersiz toplumsal cinsiyete dayalı dışlanma konusunu ortaya çıkarabilir.

Amaçlar

Toplumsal cinsiyete dayalı dışlanma süreçlerini anlamak

Dışlanmada iletişimin oynadığı rolü anlamak

Materyaller

Yok

Hazırlık

Aklınızdaki deneyimler ya da hikâyeler hakkında katılımcılarla örnekler paylaşmaya hazır olduğunuza emin olun.

Katılımcıların birbirlerini rahatsız etmeden ikili gruplar halinde çalışabileceği büyük boş bir alan hazırlayın.

Yönerge

Katılımcılardan ikili gruplar oluşturmalarını isteyin. Bir kişinin görevi bir deneyimini ya da bir hikâyesini anlatmak olsun. Diğer kişi ise dinlemediğini göstermek için, konuşmak ya da uzaklaşmak dışında, her türlü hareketi yapsın. 2-3 dakika sonra gruplardan rolleri değişmelerini ve egzersizi tekrarlamalarını isteyin. Bu da bittikten sonra, ilk konuşan kişi aynı hikâyeyi tekrar anlatmalı. Bu sefer dinleyen katılımcı dikkatlice dinlemeli ve dinlediğini belli etmek için, ufak mimikler ve nidalar (ör. “hı-hı”) dahil her şeyi yapmalıdır. Tekrar, 2-3 dakika sonra rolleri değişsinler.

Bilgilendirme ve değerlendirme

Tartışmaya süreçle ve insanların aktivite sırasında nasıl hissettiğiyle başlayın. Aşağıdaki sorular tartışmayı yönlendirebilir:

- Umursanmamak sizi nasıl hissettirdi?
- Birini umursamamak sizi nasıl hissettirdi?
- Dinlenilmek sizi nasıl hissettirdi?
- Aktif bir dinleyici olmak nasıl bir histi?
- Hangi rol daha iyiydi, neden? 136

Tartışmaya iletişimin dışlanma süreçlerinde oynadığı rol konusyla devam edin:

- ‘Aktif dinleme’den ne kastedilmektedir?
- Nasıl aktif bir dinleyici olunur?
- Aktif dinlemeden neler kazanılabilir?
- Umursanmadığınız zaman ne yapabilirsiniz?

Toplumsal cinsiyete dayalı dışlamanın nasıl işlediğini tartışarak egzersizi sonlandırın:

- Dışlanmada toplumsal cinsiyetin rolü nedir?

- Yaşadığınız ortamda dışlanma mekanizmaları genç insanları nasıl etkilemektedir?
- Siz ya da kuruluşunuz genç insanlara toplumsal cinsiyete dayalı dışlanmayı aşmaları için nasıl yardımcı olabilirsiniz?

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

Bu egzersiz oldukça genel bir egzersizdir ve toplumsal cinsiyet dışındaki konularda dışlanmayı ve iletişimi incelemek için de kullanılabilir. Ancak unutulmaması gereken bu egzersizi yalnızca dışlanma süreçlerini incelemek için kullandığınızdır. Egzersizin değerlendirme kısmında mümkün olduğunca katılımcıların kendi toplumsal cinsiyete dayalı dışlanma hikâyelerinden hareket etmeye çalışın.

İzleme önerileri

Beyin fırtınası ve tartışma teknikleri ile katılımcılarla, katılımcıların hayatlarının geri kalanında toplumsal cinsiyete dayalı dışlanmayla karşılaştıkları durumlarda da kullanabilecekleri, toplumsal cinsiyete duyarlı ve kapsayıcı bir iletişim için rehber oluşturun.

Eylem fikirleri

Toplumsal cinsiyet hassasiyeti ve içermeye duyarlı iletişimin rehber ilkelerini çalıştığınız gruba uygulayın. Grupları kendi gelişmelerini takip etmelerini ve grup çalışmasındaki deneyimlerindeki farklılıkları değerlendirmelerini isteyin. Yerel bir okulda ve kuruluşunuzda bu rehber ilkelerinin anaakımlaştırılması için bir tartışma başlatın.

8. Beyaz Atlı Şövalye

60 Dakika / 10-20 Katılımcı / Düzey 3

Genel bakış

Bu aktivite suistimali yakından fark etmenin zorluklarını ve şiddet uygulayabilecek potansiyel kişilerden gelecek olan erken sinyallerini işlemektedir. Toplumun şiddeti ve baskıyı nasıl romantikleştirdiğini tartışmak için iyi bir temeldir.

Amaçlar

Güvenli ve demokratik ilişkinin sınırlarını tartışmak

Yakın ilişkilerde şiddetin önlenmesi için eğitimin ve / veya gençlik çalışmasının rolünü tartışmak

Materyaller

Susie, anlatıcı ve şövalye için beyaz atlı şövalyenin hikâyesinin kopyaları

Hazırlık

Bu egzersizi kolaylaştırmaya başlamadan önce ilişkilerdeki şiddet ve darp konusunda kendinizi bilgilendirin.

Yardımlarıyla bu egzersizi rahatça kolaylaştırabileceğinizi hissettiğiniz iki katılımcıyı ya da iki ekip arkadaşınızı seçin. Onlara aktivitede neler yapılacağına ilişkin önceden bilgi verin. Egzersizin açıklamalarının ve Beyaz atlı şövalye hikâyesinin birer kopyasını önceden verin. Eğer mümkünse Susie'yi oynayan (kendisine 'kur yapılan') kişi kadın olsun. Eğer bu rolü oynayabilecek uygun bir katılımcınız yoksa ekip arkadaşlarınızdan birinin Susie olmasını isteyin. Diğer katılımcı ya da ekip arkadaşı anlatıcı olmalıdır. Siz (kolaylaştırıcı) şövalyeyi canlandıracaksınız.

Çalışma alanını tüm katılımcıların yarım daire şeklinde oyuncuların önünde oturabileceği ve onları net bir şekilde gözlemleyebileceği biçimde hazırlayın.

Yönerge

Katılımcılara beyaz atlı bir şövalye hakkında bir hikâye dinleyeceklerini ve sonrasında hikâyenin ortaya çıkardığı duygular hakkında bir tartışma olacağını anlatın.

Aktörler odanın ortasında olmalı. Siz (kolaylaştırıcı) şövalye olacaksınız. Susie'nin önünde diz çöküp ya da yanına oturup elini tutun. Bu 'kur yapma' sahnelerini kâğıttan okumak yerine içinizden

geldiği gibi oynamanız daha iyi olacaktır. Bu yüzden eğer m¼mk¼nse hik¼yedeki diyalogları ¼nceden ezberleyin. Anlatıcı sahnenin kenarında duracaktır. Anlatıcı hik¼yenin o b¼l¼m¼n¼ okuyacaktır.

Hik¼yenin metni aşağıda Bilgi Materyali kısmında bulunabilir.

Bilgilendirme ve değerlendirme

‘Kur yapma sahnesi’ ve hik¼ye tamamlandıktan sonra katılımcıların y¼zlerine tepkilerini ya da duygularını anlamak için bakın. Eğer katılımcılar biraz çok olmuş ya da kızgın g¼r¼n¼yorlarsa kendilerini toplamaları için kısa bir ara verin.

Değerlendirmeye, diğer grup ¼yelerinin g¼r¼řlerini almadan ¼nce, Susie’yi oynayan kişinin bu k¼¼k oyun hakkındaki hislerini ve g¼r¼řlerini alarak başlayın.

Referans g¼stermek ve gruba bazı parçaları okuyabilmek için hik¼yeyi elinizde tutun.

Tartışmayı aşağıdaki soruları y¼nlendirici olarak kullanarak başlatabilirsiniz:

- Hik¼ye sizi nasıl hissettirdi? Neden?
- Bu ilişki hakkında ne d¼ř¼n¼yorsunuz?
- Sizce hangi noktada Susie bunun tehlikeli bir ilişki olduğunu fark etmeliydi?
- İlişkinin suistimale dayalı olduğuna dair başka hangi sinyaller vardır?
- Bu hik¼yeden sevgililik ilişkileri hakkında ne anlayabiliriz?
- Açık ve demokratik bir ilişki nerede biter, nerede suistimale dayalı bir ilişki başlar?
- İlişkilerin nasıl olması gerektiğine y¼nelik bilgiyi nereden ¼đreniyoruz?
- Bu bilgi kaynakları ne kadar doğrudur?

Tartışmayı toplumun şiddeti ve baskıyı nasıl romantikleştirdiğine y¼nelik bir odakla genişleterek sonlandırabilirsiniz. Aşağıdaki soruları tartışmanın bu kısmını y¼nlendirmek için kullanabilirsiniz.

- Şiddete ve özellikle toplumsal cinsiyete dayalı şiddete en çok nerede ve ne durumlarda rastlıyoruz?
- Şiddet ve / veya toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ne şekilde tasvir edilmektedir?
- Şiddet ne kadar romantikleştirilebilir?
- Genç insanlar şiddetin bu imgeleri ya da betimlemeleriyle nasıl bir etkileşime girer?
- Bu durum genç insanların diğer insanlarla, özellikle de başka toplumsal cinsiyetten ya da başka cinsellikten insanlarla iletişim kurma becerisini nasıl etkilemektedir?
- Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin daha dürüst ve gerçekçi bir şekilde gösterilmesi için neler yapılabilir?

Kolaylaştırıcılar için ipuçları

Bu egzersiz bazı katılımcılar için çok duygusal olabilir, bu nedenle de güvenli bir alana ihtiyaç duyar. Yeni tanışmış bir grupla uygulanabilecek bir egzersiz değildir. Eğer grubunuz düzenli olarak beraber çalışıyorsa, o zaman bu egzersiz grubun birbirini tanıdığı ve birbirlerine ve size (kolaylaştırıcı olarak) güvendikleri zaman uygulanması gereken bir egzersizdir. Eğer grubunuz tek bir kez bir araya gelecek bir çalışma içerisinde ise, bu aktiviteyi grubunuz birkaç gün beraber çalıştıktan sonra uygulamanız önerilir. Katılımcıların kolaylaştırıcılara ve birbirine güvenmesi bu egzersizin başarısı için son derece önemlidir.

Daha önceden belirtildiği gibi 'odada kimin olduğunu' tam olarak bilemeyeceğinizi unutmayın. Katılımcılardan biri suistimal içeren bir ilişkide bulunmuş olabilir. Siz bu insanları başkalarının yanında ya da topluluk içinde konuşmak istemeyecekleri şeyleri söylemeye zorlanmış hissettirmemelisiniz. Değerlendirme kısmında sorduğunuz soruları 'kişisel olmayan' bir şekilde formüle etmeye çalışın ki kişisel şiddet deneyimi olanlar varsa bile katılımcılar doğrudan kendilerinden bahsetmek zorunda kalmadan cevap verebilsinler.

Ayrıca hatırladıklarında böyle deneyimlerin katılımcılara acı verebileceğini ve bu egzersizi grubunuzla uygularken ortaya çıkabilecek duygusal sonuçlar konusunda sizin kolaylaştırıcı olarak

sorumlu olduğunuzu hatırlayın. Diğer bir deyişle, uygulamaya dayalı olarak anlatmak gerekirse, eğer katılımcılardan biri sinirlenir ya da ağlamaya başlarsa bu durumda katılımcıyla teke tek ve grupla hep beraber ilgilenmeye hazır olmalısınız. Bunun çözümü bir ara vermek, katılımcıya odasına çıkmak isteyip istemediğini sormak ve grubun kalanına katılımcının biraz zamana ihtiyacı olduğunu ve hazır olduğunda konuyu grupla konuşacağını söylemek, ya da katılımcının neden bu kadar sinirlendiğini, tabii ki katılımcının önceden verdiği izinle, bütün grupla tartışmak kadar kolay olabilir.

Eylem fikirleri

Katılımcılar ilişkilerinde sorunlar yaşayan ya da hane içi şiddet mağduru olan kadınlar için kurulmuş yerel bir çağrı merkeziyle iletişime geçebilirler. Çağrı merkezini kamuoyuna tanıtmanın yollarını arayabilirler. Bazı katılımcılarınız çağrı merkezi için gönüllülük yapmak da isteyebilirler. Eğer böyle yerel bir çağrı merkezi yoksa katılımcılar kendi yerel toplulukları için böyle bir çağrı merkezinin kurulmasının yollarını arayabilirler. Bir çağrı merkezinde çalışırken ya da bir çağrı merkezi kurarken çağrılara verimli şekilde cevap verebilmek için bir eğitimden geçmek son derece önemlidir.

Bilgi materyali

Şövalye	Tanrım Susie! Ne kadar da güzelsin! Tazını o kadar beğeniyorum ki! Tam bir bireysin ve ben bunu çok seviyorum..!
Anlatıcı	Susie çok mutlu ve şövalyeden hoşlandığını hissediyor.
Şövalye	Hiç kimseye bu kadar yakın hissetmedim. Tek güvendiğim sensin, sorunlarımı paylaşabildiğim ve beni anlayan tek kişi sensin. Seninle olmak o kadar güzel ki. Seni çok seviyorum...
Anlatıcı	Susie bu adam için çok önemli olduğunu hissediyor. Güvende hissediyor.
Şövalye	Diğer yarımı bulmuş gibi hissediyorum. Biz birbirimiz için yaratılmışız. Başka kimseye ihtiyacımız yok, değil mi?

Anlatıcı	Susie de tüm dünyanın dışarıda kaldığını ve birbirlerinden uzak her saniyenin aşklarından çaldığını düşünüyor.
Şövalye	Çok güzelsin, çok tatlı. Ama sence de eteğin biraz kısa değil mi? Anlamıyor musun, senin için endişeleniyorum. Bence başka bir şey giymelisin. Ben daha iyi hissedirim. Biz birbirimize aitiz değil mi? Sen benimsin.
Anlatıcı	Susie onu sevdiği için ve bu kadar önemsiz şeyler için kavga etmek istemediği için adamın istediği gibi giyinmeye başlar.
Şövalye	Kız arkadaşlarıyla çok zaman geçiriyorsun. Oysa ki biz beraber ne kadar iyi vakit geçiriyoruz. Ben sana yetmiyor muyum? Onlara güvenmemelisin. Bence seni kötü etkiliyorlar. Onlar ve onlarla yaptıkların hakkında konuşman hoşuma gitmiyor. Ve onlarla görüştükten sonra benimle konuşma şeklin de hoşuma gitmiyor.
Anlatıcı	Ve Susie adama iyi davranmak istediğinden arkadaşlarını gitgide daha az görmeye başlar. Kısa zamanda arkadaşları geçmişte kalmıştır.
Şövalye	Dün Instagram hesabına baktım ve fark ettim ki eski erkek arkadaşınla fotoğrafların hala duruyor. Bu beni üzdü çünkü seni çok seviyorum.
Anlatıcı	Prenses kendini rahatsız hisseder. Bu konuda üzülür ve sadece fotoğraf olduğunu ve hiç bir anlamı olmadığını düşünür.
Şövalye	Hayatım fotoğrafımızı Instagramında paylaşmak istiyorum, telefonunu versene.
Anlatıcı	Prenses fotoğrafı paylaşacağını söyler ve bunu kendi yapmak ister.
Şövalye	Neden telefonunu bana vermiyorsun, benden bir şey mi saklıyorsun?
Anlatıcı	Prenses kendini suçlu hisseder ve onu kaybetmekten korkar, prenses telefonunu verir. Prens, prensesin iznini almadan bazı fotoğrafları siler. Sonra prenses fotoğrafları aşağıya kaldırır ve bazılarının

	kaybolduğunu görür. Prense fotoğrafların nerede olduğunu sorar.
Şövalye	Neden söz ettiğini anlamıyorum. Neden beni suçluyorsun?
Anlatıcı	Telefonu ondaydı, bunu başka kim yapabiliirdi ki?
Şövalye	Senin aileni seviyorum, ama onları her pazar görmek zorunda mıyız? Ben senle daha fazla yalnız zaman geçirmek istiyorum. Hem onlar beni pek sevmiyor zaten. Sürekli beni eleştiriyorlar. Bir pazar günü bile dinlenmeme izin yok. Ayrılmamızı sabırsızlıkla bekliyorlar. Keşke onlarla bu kadar zaman geçirmemizi istemesen.
Anlatıcı	Susie ilişkileri hakkında endişelenmektedir. Ama adamı kaybetmek istemediğinden ailesi ile daha az vakit geçirmeye başlar. Şimdi huzurlular... Ya da öyle mi?

9. Vurun Medyaya

90 Dakika / 10-30 Katılımcı / Düzey 1

Genel bakış

Bu aktivite medyada şiddetin kullanımındaki sorunları ortaya koymak için araştırma ve gözlem tekniklerini kullanmaktadır.

Amaçlar

- Katılımcıları medyadaki bariz şiddet kullanımıyla 'yüzleştirmek'
- Katılımcılar arasında toplumsal cinsiyet duyarlılığı geliştirmek

Materyaller

- Yazı tahtası
- Dergiler
- Televizyon
- Bilgisayar

- Bilgisayar oyunları
- Reklamlar
- Diziler/Tv programları
- Gazeteler
- Dergiler

Hazırlık

Odada katılımcıların bir poster / büyük kâğıdı gruplar halinde hazırlayabilecekleri bir alan hazırlayın (masa ve sandalyeleri çıkarın).

Yönerge

Katılımcılara ‘toplumsal cinsiyet / şiddet gözlükleri’ takarak televizyon programlarını analiz edeceklerini, dergi okuyacaklarını, reklamları gözlemleyeceklerini, vb. söyleyin.

Eğer bu aktivite, düzenli olarak buluşan bir grupla yapılıyorsa, onlara bu egzersizi anlatacağınızı ve sonrasında kendi yerel ortamlarında bir hafta boyunca bunun ışığında televizyon izlemeleri ve medyayı gözlemlemeleri gerekeceğini söyleyin. Bunu bir ev ödevi gibi düşünebilirler. Bu noktada, katılımcılar yalnız çalışıp gözlemlerini grubun bir sonraki oturumuna getireceklerdir.

Alternatif olarak, eğer tek bir kez bir araya gelen bir grupla çalışıyorsanız, tarama aktivitesi kolaylaştırıcının seçtiği ve dağıttığı medya materyalleri üzerinden egzersiz sırasında yapmak da mümkündür. Bu noktada kolaylaştırıcı ilgili televizyon programlarını ve reklamları, basılı ve diğer medya çıktılarına ek olarak daha önceden kaydedip getirebilir. Katılımcılar kendi başlarına ya da alt gruplarda (aktiviteye katılan kişi sayısına göre) çalışabilirler. Bu durumda, özellikle katılımcıların grupla çalışması isteniyorsa, kolaylaştırıcı bu tür bir ‘araştırma ve analiz etme’ aktivitesinin, zaman alan bir aktivite olduğunu göz önünde bulundurmalı, gerekli süreyi ve tartışmanın düzenini ona göre ayarlamalıdır.

Bireysel olarak ya da grupla çalışırken katılımcılardan şunları yapmalarını istenir:

- TV programlarında, reklamlarda, dergilerde kaç kez şiddet ya da şiddet içeren görüntüler gördüğünüzü sayın.
- Diğer katılımcılara göstermek üzere şiddet içeren görüntüleri saklayın (kesin, kaydedin).
- Erkeklerin kaç kez 'şiddet uygulayıcı' kaç kez 'mağdur' olarak gösterildiğini sayın.
- Kadınların kaç kez 'şiddet uygulayıcı' kaç kez 'mağdur' olarak gösterildiğini sayın.
- Bir şiddet görüntüsünü kaç kez 'şiddet uygulayanın', kaç kez 'mağdurun' perspektifinden gördüğünüzü sayın.
- Medyanın şiddeti teşvik etme yollarını kaydedin.
- Medyanın erkekler ve kadınlar tarafından başlatılan şiddet görüntülerini nasıl farklı ele aldığını kaydedin.

Katılımcılardan, dört kişilik gruplar oluşturup buldukları sonuçları paylaşmalarını isteyin. Buldukları materyalleri sergilesinler (20 dakika). Sonrasında büyük grupta herkesten 'bulunanları' karşılaştırmasını ve şiddetin kullanımı ve bunun farklı toplumsal cinsiyetlerdeki gençler üzerindeki etkileri konusunda bazı çıkarımlar yapmalarını isteyin.

Katılımcılar, büyük ihtimalle daha çok 'erkek' şiddeti görecekler. Medyada (ya da başka yerlerde) erkeklerin uyguladığı şiddetin neden daha sık sergilendiğini ve tartışmada bahsedilen şiddet türleriyle mücadele için potansiyel stratejiler tartışın.

Erkeklerle yönelik şiddeti ve bunun neden hassas ve tartışmalı bir konu olduğunu tartışın.

Bilgilendirme ve değerlendirme

Katılımcılara, daha önce şiddet konusuna toplumsal cinsiyet gözlükleriyle bakıp bakmadıklarını sorun. Eğer bakmamışlarsa bu yeni perspektiften neler öğrendiler? Onları şaşırtan herhangi bir şey oldu mu?

Daha ayrıntıya inerek tartışmaya aşağıdaki yönlendirici soruları sorarak devam edebilirsiniz:

- Bu aktivitenin en ‘zihin açıcı’ tarafı neydi?
- Bu aktiviteye katılımınızdan neler öğrendiniz?
- Bulunan ve sergilenen materyaller sizin yaşadığınız yerin koşullarını da anlatabiliyor mu?
- Şiddeti, şiddet uygulayıcıların klişe görüntülerini ve farklı toplumsal cinsiyetleri sunuş biçimini değiştirme konusunda medya nasıl ikna edilebilir?

İzleme önerileri

Katılımcılarınızı ve / veya iş arkadaşlarınızı medya ve şiddet konularında daha fazla okuma ve araştırma yapmaya teşvik edin.

Eylem fikirleri

Yerel medya kuruluşlarınızla iletişime geçin ve onlara şiddet konusunu ele alırken kullandıkları politikaları sorun. Şiddet konusunu haber yaparken kullandıkları yaklaşımı ‘toplumsal cinsiyet gözlükleri’ ile geliştirme çağrısı yapın. Medya profesyonellerinin yaptıkları haberlerin içeriği ve yaklaşımları konusundaki sorumlulukları hakkında grubunuzda medya profesyonelleri ve öğrencileriyle bir toplantı organize edin.

10. Kim Bu Adam?

45 dakika / 10-30 katılımcı / seviye 1

Genel bakış

Bu etkinlik, erkeklik araştırmalarındaki temel kavramları ele alarak sosyal erkeklik algısının görsel bir çalışmasını sunarak insanların erkeklik algısını incelemektedir.

Amaçlar

- Katılımcıların, erkeklik algılarını analiz edebilme
- Toplumsal erkeklik şemasını çıkarabilme
- Çıkan görselleri Connell’in Hegemonik erkeklik kavramı ile bağını kurabilme
- Farklı -marjinal, madun, işbirlikçi- erkekliklerin farkına varma

- Katılımcıların erkekliğin de toplumsal bağlamda oluştuğunun farkına varması sağlayabilmek

Materyaller

- Beyaz Tahta/Flipchart
- Tahta kalem
- Makas
- Pritt
- İsteğe bağlı görsel basılı dergi, gazete vb.

Hazırlık

Etkinlik kolaylaştırıcı, katılımcıları u pozisyonunda oturtttuktan sonra etkinliğin adını söyledikten sonra kişi sayısına göre grupları 2 ve üzeri grup sayısı olacak şekilde ayrılmalarını sağlar.

Yönerge

Kolaylaştırıcı, grupların belirlenmesinden sonra her grubun birbiri ile yan yana gelmesini bekledikten sonra ayrılan grupların her birine birer flipchart, boardmarker verir. Görsel materyalleri ise herkesin kullanımına açık bırakacak şekilde ortaya koyar. Gruplar istedikleri çalışma alanlarına dağıldıktan sonra kolaylaştırıcı gruplara flipchartlara erkek bir figür çizmelerini ve bu figür ile bağlantılı görsel çizerek veya görsel materyallerden edindiklerini yapııştırarak ve erkek figürü ile bağlantılı cümleler yazmalarını ister. Gruplara 15 dakika verilir. Gruplar 15 dakikanın sonunda, ellerindeki flipchartları tartışmanın yapılacağı alanın ortasına bırakarak, diğer grupların çalışmalarını incelemek için bir süre zaman verilir. Herkes flipchartları inceledikten sonra yerlerine oturmaları ister ve tartışmaya geçilir.

Bilgi materyali

Sorular

- Erkek deyince aklınıza ne geliyor?
- Bir erkeği kadından ayıran özellikleri nedir? Bu özellikler biyolojik mi yoksa toplumsal mı?

- Görselleri hazırlarken en çok dikkat ettikleri ve en çok zorlandıkları neydi?
- Hazırladıkları görsellerdeki figürle bağlantılı görselleri neden kullandılar. Bunun erkeklikle nasıl bir bağlantısı var?
- Yazdıkları cümleleri genelde hangi ortamlarda duyuyorlar? Bu cümleler neden erkeklerle ilişkili?
- Görsellerin arasındaki benzerlikler ve farklar neler? Bu farkları ve/veya benzerlikleri yaratan unsalar neler?
- Her ekibin neden birebir aynı erkeği çizmedi? Erkeklik dediğimiz kavram birden fazla olabilir mi?
- Birden fazla erkeklik varsa bu erkeklikler nedir? Nasıl oluşur?
- Hegemonik erkeklik deyince bundan ne anlıyorsunuz?
- Hegemonik erkeklik ile toplumsal normlar arasında nasıl bir bağ vardır?
- Toksik erkeklik, mansplaning kavramları da soru olarak sorulup açıklanabilir.

11. İleriye doğru bir adım at!

45 dakika / 10-30 katılımcı / Seviye 1

Genel bakış

Bu etkinlik sayesinde katılımcılar, toplumda başka biri olmanın nasıl bir şey olduğunu deneyimleyecekler. Ele alınacak konular şunlardır;

- Çoğunlukla ayrımcılık ve dışlanmanın sonucu olarak ortaya çıkan sosyal eşitsizlik
- Empati ve sınırları

Amaçlar

- Farklı olanlara karşı empati geliştirmek
- Toplumdaki fırsat eşitsizliği üzerine bilinç düzeyini artırmak
- Belirli sosyal azınlıklara ya da kültürel gruplara dahil olmanın getirebileceği kişisel sonuçlar üzerine anlayış geliştirmek.

Materyaller

- Rol Kartları

- Geniş alan (bir koridor, büyük bir oda veya açık hava)

Hazırlık

Etkinliği dikkatlice okuyun. “Durum ve olaylar” listesini gözden geçirerek birlikte çalıştığınız grup için uyarlamaya çalışın. Rol kartlarını her katılımcıya bir tane düşecek şekilde hazırlayın. Uyarladığınız rol kartı sayfasının ya elle ya da fotokopi makinasıyla kopyasını çıkarın, kâğıtları kesin ve katlayın.

Yönerge

Arka planda dinlendirici bir müziğin çaldığı rahat bir ortam yaratın. Ya da katılımcılardan sessizce oturmalarını isteyin.

Rol kartlarını rastlantısal olarak dağıtın, her katılımcıya bir tane verin. Kartları kendilerine saklamalarını ve başka kimseye göstermemelerini söyleyin

Şimdi, rollerine girmeye başlasınlar. Yardımcı olması için aşağıdaki sorulardan birkaçını yöneltin. Katılımcıların düşünceleri, kendilerini ve yaşantılarını gözlerinde canlandırmaları için her sorudan sonra kısa bir ara verin:

- Çocukluğunuz nasıldı? Yaşadığınız ev nasıldı? Ne tür oyunlar oynardınız? Anne-babanız ne iş yapardı? Şu anda günlük yaşantınız nasıl? Sosyalleşme ortamlarınız hangileridir? Sabah, öğleden sonra ve akşam neler yaparsınız?
- Ne tür bir yaşam tarzınız var? Nerede yaşıyorsunuz? Aylık ne kadar kazanıyorsunuz? Boş vakitlerinizde neler yapıyorsunuz? Tatillerde neler yapıyorsunuz?
- Sizi heyecanlandıran şeyler nelerdir? Sizi korkutan şeyler nelerdir?

Şimdi, katılımcılardan atletizmdeki başlama çizgisinde olduğu gibi mutlak bir sessizlik içinde yan yana dizilmelerini isteyin. Katılımcılara durum ve olaylardan oluşan bir liste okuyacağınızı söyleyin. “Evet” diye yanıtladıkları her ifade için ileri doğru bir adım atmalılar. Aksi takdirde, oldukları yerde kalmalı, kıpırdamamalıdır.

“Durumları” sırayla okuyun. Her ifadeden sonra, ileri doğru adım atmaları ve diğerlerine kıyasla nerede durduklarını anlamaları için kısa bir süre bekleyin. Etkinliğin sonunda, katılımcılar nerede bulduklarına bakmalılar. Rolden sıyrılmaları için birkaç dakika süre tanıyın. Ardından genel oturuma geçip bilgilendirme bölümüne başlayın.

Bilgi materyali

Rol kartları

Sen işsiz bekar bir annesin	Bağlı olduğu parti şu anda hükümette olan siyasi bir partinin gençlik örgütünün başkanıdır
27 yaşında evsiz bir adamsın.	Şu anda yaşadığın ülkenin Amerikan büyükelçisinin kızıdır.
24 yaşında, Afganistan’dan gelen bir mülteciisin.	Eroin bağımlılığı olan genç bir sanatçının kız arkadaşısın.
Tekerlekli sandalye ile hareket edebilen engelli genç bir adamsın.	Afrikalı kökenli bir foto modelsin.
HIV pozitif olan orta yaşlı bir fahişesin.	Orduda askersin. Zorunlu askerlik hizmetini yapıyorsun
İlkokulu hiç bitirmemiş 17 yaşında bir Roman (Çingene) kızıdır.	Okuma yazma bilmeyen Suriyeli bir kadınsın.
Muhalefet partisinin belediye başkanıdır.	Başarılı bir ithalat-ihracat şirketinin sahibisin.
Seks işçiliği yapan göçmen trans bir kadınsın	22 yaşında bir lezbiyensin.

Dini bütün anne-babasıyla yaşayan Müslüman bir Arap kızıdır.	Başarılı bir ithalat-ihracat şirketinin sahibisin.
Mali'den gelen kaçak bir göçmensin.	

12. Ben Kimim?

30-45 Dakika / 10-30 Katılımcı / Seviye 1

Genel bakış

Bu etkinlik, cinsiyet kimlikleri ve cinsel yönelimlere ilişkin terimleri kullanarak ayrımcılık, damgalama ve ötekileştirme gibi konuları inceler.

Amaçlar

- Katılımcıların cinsiyet kimliği ve cinsel yönelimleri tanımlama, iç içe geçmiş terimleri ayırt etme becerisini kazanması
- Cinsel azınlıklara yönelik ayrımcı tutumların bilincine varmak
- Katılımcıların LGBTI + fobilerinin sonuçlarından haberdar olması
- Farklı kimliklere rağmen yaşamsal deneyimlerin aynı olabileceğini göstermek
- Stigma ve stereotipleri tanımak

Materyaller

Önceden yazılmış kimlikleri olan makaleler

Hazırlık

Atölyenin kolaylaştırıcısı atölye hakkında bilgi sağlar. Katılımcılara cinsiyet kimlikleri ve cinsel yönelimleri hakkında kimlik kartları çizmeleri söylenir ve sonunda onları tahmin etmeye çalışırlar.

Yönerge

Katılımcılardan bir çember oluşturmaları ve ortadaki kutudan bir kağıt almaları ve birbirlerine göstermeden okumaları istenir. Kağıdı

okuyan insanlar hazır olduklarını söyledikten sonra, oyunun moderatörü, her katılımcının bir günde ne yaptığını anlatmak için çemberin dışından döner. Katılımcılar ilk turu bitirdikten sonra tahminlerini söylerler. Tahmin edilen ve bilinen kimlikler çemberden bir adım uzaklaşır ve ikinci tur başlar.

İkinci turda, katılımcılardan eşleştikleri kimliklerle ilgili yaşadıkları ayrımcılık hakkında hayali bir anı paylaşmaları istenir. Burada dikkat edilmesi gereken şey, katılımcıların paylaşacağı anıların bazı katılımcılar için travmatik, şiddetli veya fobiyle ilgili olabileceğidir. Burada etkinlik moderatörünün müdahale etmesi gerekebilir. Katılımcıların hayali anıları bittikten sonra, kimliklerin bir tahmini yapılır ve daha sonra herkes kimliklerini söyleyerek atölye bitirilir.

Bilgilendirme ve değerlendirme

- Günlük yaşamda yapılan eylemlerde herhangi bir farklılık var mıydı?
- Kimlikler ne zaman daha spesifik hale geldi?
- Kimlik sorunlarının biyolojik veya sosyal olduğunu düşünüyor musunuz?
- Sosyal olarak kabul edilen kimlikler ile toplum tarafından marjinalleştirilenler arasındaki farklar nelerdir?
- LGBTI + fobisinin kökeni nedir?
- Ayrımcılık ve damgalama nasıl önlenebilir?

Bilgi materyali

İki kedi sahibi heteroseksüel cisgender kadın	Bir köpek sahibi lezbiyen cisgender kadın
Büyük bir şirkette CEO olan gizli bir eşcinsel adam	Geleneksel aile ile üç çocuk heteroseksüel erkek baba

Seks işçisi cisgender bir kadın	Fırın sahibi bir trans kadın
Eşi ile yaşayan Lezbiyen bir avukat	Üniversite öğrencisi trans erkek
Doğduğu anda ameliyat olan ve tesadüfen kimliğini öğrenen interseks bir birey	Kadın partnerine biseksüel olarak açıldıktan sonra terk edilen Biseksüel bir erkek
Ailesi tarafından reddedilen sokakta yaşayan uyuşturucu bağımlısı eşcinsel adam	Boşandıktan sonra eğitimine geri dönen üniversite öğrencisi Orta yaşlı bir heteroseksüel kadın,

13. Hanginiz Çatal?

15-20 Dakika/ 10-30 Katılımcı / Seviye 1

Amaçlar

- Farklı cinsiyet kimlikleri hakkında toplumun bazı inançlarını keşfetmek
- LGBTIQ+ ile ilgili klişeleri ve önyargıları anlamak ve çözmek

Materyaller

Kağıt, Kalem, Kutu

Hazırlık

Katılımcılar çember içinde otururlar. Kolaylaştırıcı, katılımcılardan yüksek sesle sormaktan korktukları soruları yazmalarını ve anonim olarak kutuya koymalarını ister.

Yönerge

Katılımcılar sorularını kutuya koyduktan sonra, Kolaylaştırıcı her soruyu yüksek sesle okur. Her şeyden önce, sorular katılımcılar tarafından cevaplanır. Daha sonra, kolaylaştırıcı soruyu özetleyerek yanıtlar.

14. Dikkat Sokakta Trans Var!

15-20 Dakika/ 10-30 Katılımcı / Seviye 1

Amaçlar

- Trans+ bireylerle empati kurmak
- Toplumda transfobinin tanınması
- LGBTIQ + topluluğunda transfobiyi tanımak
- Trans+ bireylerin sosyalleşme sürecini anlamak

Materyaller

Renkli Bant

Hazırlık

Tüm öğeler atölye alanından çıkarılmalıdır. Daha sonra, renkli bant ile, eğitim alanı üç bölüme ayrılır.

Yönerge

Katılımcılar bölgenin dışında toplanırlar. Kolaylaştırıcı, katılımcılardan kendilerini trans+ bireyler olarak görmelerini ister. Kolaylaştırıcıdan katılımcılardan hayatlarını ve deneyimlerini hayal etmeleri istenir. Üçe bölünmüş alan daha sonra katılımcılara açıklanır. En soldaki alan en güvensiz, orta alan emin değil ve en sağdaki alan güvenli alandır. Bu yerler katılımcılara okunur ve bir yer seçmeleri istenir. Katılımcılara orada durduklarında nasıl hissettiklerini sorun. Nedenini sormaktan kaçınin.

Bilgilendirme ve değerlendirme

- Bulduğunuz yerde nasıl hissettiniz?

- Konumunuzu değiştirdiğinizde nasıl hissettiniz?
- Renkli / mltesi trans+ bireyler için tepkiler nasıl farklılık gösterebilir?
- Bu atölye size trans+ olmakla ilgili ne öğretti?

Bilgi Materyali

Yerleşim

- Okul
- Sınıf
- Tuvalet
- Restorant
- LGBTİQ+ bar
- Gym
- Partnerinizle Sinemada
- Őhrinizin ana caddesi
- Onur yürüyüşü
- Gece kulübü
- Stadyumda futbol maçı
- Aile etkinliği
- Apartmanınız
- Kafede arkadaşlarla takılmak
- İş
- Hastahane

15.24 Saat

30-45 Dakika / 10-30 Katılımcı / Seviye 1

Genel bakış

Bu etkinlik, cinsiyet normlarının günlük hayatımıza yansımalarını inceler ve cinsiyet normlarına göre katılımcıların cinsiyet rollerini tanımlar.

Amaçlar

- Katılımcıların cinsiyet normlarını tanımlamak
- İkili cinsiyet sistemini tanıyabilmek
- Cinsiyet normlarının yarattığı toplumsal cinsiyet rollerinin farkında olmak
- Heteroseksist ilişki pratiklerinde kadınların ikincilleştirildiğini fark etmek.
- Cinsiyet rollerinin günlük hayatımızın bir parçası olduğunu kabul etmek

Materyaller

- Önceden Hazırlanmış Program
- Kalem

Hazırlık

Katılımcıları dördümlü gruplara ayırın. Her gruba 24 saatlik eğitim materyali dağıtın.

Yönerge

Her grup için farklı sosyal statülere sahip çiftler tasarlayın (örneğin doktor / mimar, esnaf / ev hanımı, işsiz / temizlikçi). Her gruptan materyallerinde bahsedilen çiftin bir günde ne yaptığını yazmalarını isteyin. Çalışma tamamlandığında, günlük rutinler, çalışma süreleri, karşılığında ne aldıkları, uyku, boş zaman, kişisel gelişim, arkadaşlarla buluşma vb. Durumlarda kendilerini derecelendirmelerini isteyin. Katılımcıları 4 gruba ayırın. Her gruptan cinsiyet eşitliğini sağlamak için bireysel olarak neler yapabileceklerini ve çalıştıkları kurumun neler yapabileceğini listelemelerini isteyin. Sonuçları katılımcılarla tartışın.

Bilgilendirme ve değerlendirme

- Çiftlerin boş zamanlarında ve çalışma zamanlarındaki ayrımın nedeni nedir?
- Ev işçiliği bir iş olarak değerlendirilir mi?
- Ev işlerinden kim sorumludur?

- Ev içi emeğin paylaşımı bireylerin eğitim ve sosyo-ekonomik durumuna göre farklılık gösteriyor mu? Eğer öyleyse, nedeni nedir?
- Eşcinsel ilişkilerde ev emeği ayrımı nedir?
- Kadınların heteroseksizm içinde marjinalleştirilmesi neden?
- Çocuk bakımı neden kadınlar için her zaman zorunludur?
- Ev içi emeğin paylaşımı bir yardım mı yoksa bir zorunluluk mu?

Bilgi materyali

GRUP 1: Gaziantep'te yaşayan matematik öğretmenleri Tahir bey ve Tahire Hanım 10 yıldır evliler. 8 yaşında Türkan ve 4 yaşında Timur olmak üzere iki çocukları var. Türkan, annesinin çalıştığı okulda ikinci sınıf öğrencisi. Timur, ailenin yaşadığı mahalledeki bir anaokuluna gidiyor.

Saat	Tahir bey	Saat	Tahire hanım
01:00		01:00	
02:00		02:00	
03:00		03:00	
04:00		04:00	

05:00	05:00
06:00	06:00
07:00	07:00
07:00	07:00
09:00	09:00
10:00	10:00
11:00	11:00
12:00	12:00
13:00	13:00
14:00	14:00

15:00	15:00
16:00	16:00
17:00	17:00
18:00	18:00
19:00	19:00
20:00	20:00
21:00	21:00
22:00	22:00
23:00	23:00
24:00	24:00

GRUP 2: Üniversitenin tıp fakültesinde öğrenim görmekte olan Veli ile aynı üniversitenin psikoloji bölümünde okuyan Ali iki yıldır birlikte ve aynı evde yaşamaktadır. 3 ay önce Veli'nin ağır sağlık sorunları yaşayan ve bakım ihtiyacı olan 18 yaşındaki kardeşi Veli ve Ali'yle birlikte yaşamaya başlamıştır.

Saat	Veli	Saat	Ali
01:00		01:00	
02:00		02:00	
03:00		03:00	
04:00		04:00	
05:00		05:00	
06:00		06:00	
07:00		07:00	

07:00	07:00
09:00	09:00
10:00	10:00
11:00	11:00
12:00	12:00
13:00	13:00
14:00	14:00
15:00	15:00
16:00	16:00
17:00	17:00

18:00	18:00
19:00	19:00
20:00	20:00
21:00	21:00
22:00	22:00
23:00	23:00
24:00	24:00

GRUP 3: Selma ve Cemil kentsel dönüşüm bölgesi olarak belirlenen mahallede bulunan gecekonduda yaşamaktadır. Çiftin beş çocuğundan en küçükleri ikiz olup, henüz 6 aylıktırlar. En büyük çocukları 18 yaşındadır ve üniversite sınavına hazırlanmaktadır. Ortanca çocuklar ise 7 ve 10 yaşlarındadır. Selma, gündelik temizlik işçisi olarak düzensiz çalışmaktadır. Cemil ise bir inşaat firmasında işçi olarak çalışmaktadır.

Saat	Selma	Saat	Cemil
01:00		01:00	
02:00		02:00	
03:00		03:00	
04:00		04:00	
05:00		05:00	
06:00		06:00	
07:00		07:00	
07:00		07:00	
09:00		09:00	

10:00	10:00
11:00	11:00
12:00	12:00
13:00	13:00
14:00	14:00
15:00	15:00
16:00	16:00
17:00	17:00
18:00	18:00
19:00	19:00

20:00	20:00
21:00	21:00
22:00	22:00
23:00	23:00
24:00	24:00

GRUP 4: 33 yaşındaki Kadriye ile 40 yaşındaki Neriman bir yıldır birlikte dirler ve aynı evde yaşamaktadırlar. 4 yaşında bir oğlan çocuğunun bakımını üstlenen Kadriye çalışmamaktadır. Neriman'ın ise küçük bir tekstil atölyesi vardır.

Saat	Kadriye	Saat	Neriman
01:00		01:00	
02:00		02:00	

03:00	03:00
04:00	04:00
05:00	05:00
06:00	06:00
07:00	07:00
07:00	07:00
09:00	09:00
10:00	10:00
11:00	11:00
12:00	12:00

13:00	13:00
14:00	14:00
15:00	15:00
16:00	16:00
17:00	17:00
18:00	18:00
19:00	19:00
20:00	20:00
21:00	21:00
22:00	22:00

23:00	23:00
24:00	24:00

GRUP 5: Bihter ve Tarık'ın iki çocuğu vardır. 5 yaşındaki çocukları, fiziksel engeli nedeniyle zor hareket etmektedir. Diğer çocukları ise 13 yaşındadır ve ergenliğiyle bağlantılı bazı sorunlar yaşamaktadır. Tarık, pandemi s¼recinde, altı ay ¼nce işten ¼ıkarılmıřtır ve iş aramaktadır. Bihter ise ev eksenli ¼alıřmaktadır.

Saat	Bihter	Saat	Tarık
01:00		01:00	
02:00		02:00	
03:00		03:00	
04:00		04:00	
05:00		05:00	

06:00	06:00
07:00	07:00
07:00	07:00
09:00	09:00
10:00	10:00
11:00	11:00
12:00	12:00
13:00	13:00
14:00	14:00
15:00	15:00

16:00	16:00
17:00	17:00
18:00	18:00
19:00	19:00
20:00	20:00
21:00	21:00
22:00	22:00
23:00	23:00
24:00	24:00

16. Genderbread Puzzle!

45 Dakika / 10-30 Katılımcı / Seviye 2

Genel bakış

Katılımcıların cinsiyet tanımlarıyla ilgili yeni kavramları tartışabilecekleri bir alıştırmadır.

Amaçlar

- Cinsiyet, cinsel ifade, biyolojik cinsiyet (vb.) Kavramları arasındaki farklılıklar
- Farklı LGBTQ + durumları için örnekleri anlamak.

Materyaller

- Projektör (varsa)
- Genderbread bulmaca çıktıları
- Keçeli kalemler
- Cinsiyet örneği sunumu

Hazırlık

Yeterli sayıda Genderbread basılmış bulmaca çıktısı alınır. Katılımcıların dörtlü gruplar oluşturmasını sağlayın.

Yönerge

Dört kişilik ekipler halinde olan katılımcılardan Genderbread çizimini tartışmalarını isteyin. Cinsiyet kimliği, cinsel yönelim kavramlarını tartışarak anlatmak için 10 dakika verilir. Kavramlar sözlü olarak sorulur ve takımlar bunları tanımlar. İlk kelimedenden sonra tanımda eksik bir boyut olup olmadığına bakılmaksızın, diğer takımlara, tanıma eklemek istedikleri bir nokta veya itiraz ettikleri bir nokta olup olmadığı sorularak söz verilir. Tüm kavramlar aynı süreçler izlenerek katılımcılara tanıtılır.

Katılımcılardan, dört kişilik ekipleri ikili olarak çalışmak üzere ikiye ayırmaları istenir. Her takıma 5 adet genderbread bulmaca çıktısı dağıtılır. Katılımcılara egzersiz sunumu yapılır. Her sunumda bulunan kişiyi genderbread bulmacasını kullanarak tanımlama yapmaları

istenir.

Bilgilendirme ve değerlendirme

Bulmaca alıştırmalarının ardından katılımcılara daha önce cinsiyet kavramlarını duyup duymadıkları sorulur.

Değerlendirme aşamasında, kavram farklılıklarının bakış açılarında nasıl değişikliklere yol açtığı sorulur. Ne hissettikleri ve günlük yaşamlarında davranış değişikliğine izin verip vermeyecekleri sorulur.

Bilgi materyali

Genderbread puzzle:

<https://www.genderbread.org/wp-content/uploads/2018/10/Genderbread-Person-v4-WORKSHEET.pdf>

Genderbread bilgi sunumu:

<https://www.genderbread.org/wp-content/uploads/2018/10/Genderbread-Person-v4-POSTER.zip>

17. Zar İle Değerlendirme

30 Dakika / 10-30 Katılımcı / Düzey 1

Genel bakış

Bir öğrenme süreci sona ererken, özellikle bu öğrenme süreci yaygın eğitim metotları ile işlendi ise katılımcıların derin yaşam deneyimleri kazanmış olmaları muhtemeldir. Değerlendirme –özellikle sözlü değerlendirme – katılımcıların hislerini ve deneyimlerini birbirleri ile paylaşabilmeleri çok değerli bir andır.

Amaçlar

Katılımcıların yarı yapılandırılmış bir yöntem ile sözlü değerlendirme yapmalarını sağlamak

Söz almaya çekinen katılımcıların dahil olmasını sağlamak

Materyaller

Zar

A0 kağıt

Marker Kalem

Hazırlık

A0 kağıda zar üzerindeki noktalara benzer şekilde 1'den 6'ya kadar sayıları çizin. Her bir sayıları yanına aşağıdaki ifadelerden birini yazın.

1. Bugün ... öğrendim
2. Değiştirme şansım olsa, ... değiştirdim.
3. Hayatım boyunca ... unutmayacağım.
4. En çok ... sevdim.
5. TEKRAR DENE! 😊
6. Seneye kesinlikle ... hatırlayacağım.

Yönerge

Katılımcıların birbirlerini görecektir şekilde çember şeklinde oturmalarını sağlayın. Grubun ortasına, yere üzerinde ifadeler yazılı olan A0 kağıdı yerleştirin.

Bir gönüllünün zarı atmasını ve gelen sayıya göre ilgili ifadeyi kullanarak eğitim programını değerlendirmesini isteyin. İlave etmek istedikleri yorumlar varsa katılımcıların önce zar ile gelen ifadeyi kullanarak değerlendirme yapma şartı ile diğer yorumlarını da söylemelerine izin verin.

Katılımcıların sözlü değerlendirmelerini, isimlerini belirtmeden kısa notlar olarak üzerine daha sonra düşünebilirsiniz.

Egzersizizi kapatmadan önce bu kılavuzda bulunan “Beklenti Ağacı” metodunun Bilgilendirme ve Değerlendirme bölümünde açıklanan değerlendirme faaliyetini uygulayın.

18. Yazılı Değerlendirme ve Kapanış

15 Dakika / 10-30 Katılımcı / Düzey 1

Genel bakış

Özellikle bilimsel araştırmalar ve yazılı faaliyet raporları için katılımcıların öğrenme çıktılarının bilimsel olarak da kullanılabilmesi için değerlendirmelere ihtiyaç duyulur.

Amaçlar

Eğitim kazanımlarının tüm katılımcılar için ölçülmesinin sağlanması

Katılımcıların kendi öğrenme süreçlerinin farkına varabilmesinin sağlanması

Materyaller

- Katılımcı sayısı kadar değerlendirme formu
- Tükenmez kalem
- Dijital değerlendirme formu bağlantısı için karekod basılı A4

Hazırlık

Karekodlu A4 kağıdı katılımcıların kolay görebileceği bir yere asın

Yönerge

Katılımcılara, eğitimin son aşamasına geldiklerini söyleyin. Sabırları ve enerjileri için teşekkür edin. Mümkünse katılımcıların kendilerini alkışlamalarını isteyin. Salondan çıkmadan önce herkesin değerlendirme formu doldurmalarını istediğinizi söyleyin.

Eğitimin sonunda, düzenlenen çalışmanın katılımcıların işine yarayıp yaramadığını ölçmek istediğinizi, her hangi bir şekilde not veya benzeri bir kriter olmadığını, dürüstçe yanıt vermeleri halinde eğitimin daha da geliştirilebileceğini anlatın.

Cep telefonu veya tablet ile değerlendirme formunu doldurmak isteyenlerin karekodu tarayarak değerlendirme formuna ulaşabileceklerini söyleyin. Dijital yolla formu dolduranların formu tamamlayıp sisteme kaydettikten sonra açılacak olan mesajı kapatmamalarını istediğinizi belirtin.

Yazılı değerlendirme formu doldurmak isteyenlere form ve kalem verin. Hiçbir şekilde isim veya ğrenci no benzeri bilgi yazmadan tamamen anonim şekilde formu doldurmaları gerektiğini söyleyin. Tüm puanlama sorularını yanıtlamanın zorunlu olduğunu, buna ilave olarak her soru için görüş bölümlerine yazacaklarının çok değerli olduğunu belirtin.

Değerlendirmeyi tamamlayanların çıkabileceğini söyleyin. Katılımcıların salondan çıkmadan önce yazılı değerlendirme formu verdiğinden veya elektronik cihazda form yükleme başarı mesajını gösterdiğinden emin olun.

BÖLÜM 4: Ekler

a. Program Sunumu

Program sunumu aşağıdaki bağlantıdan indirilebilir. Projeksiyon cihazı ile birlikte kullanılabilir veya çıktısını alabilirsiniz.

Bağlantı adresi: www.iyagender.org/?p=49

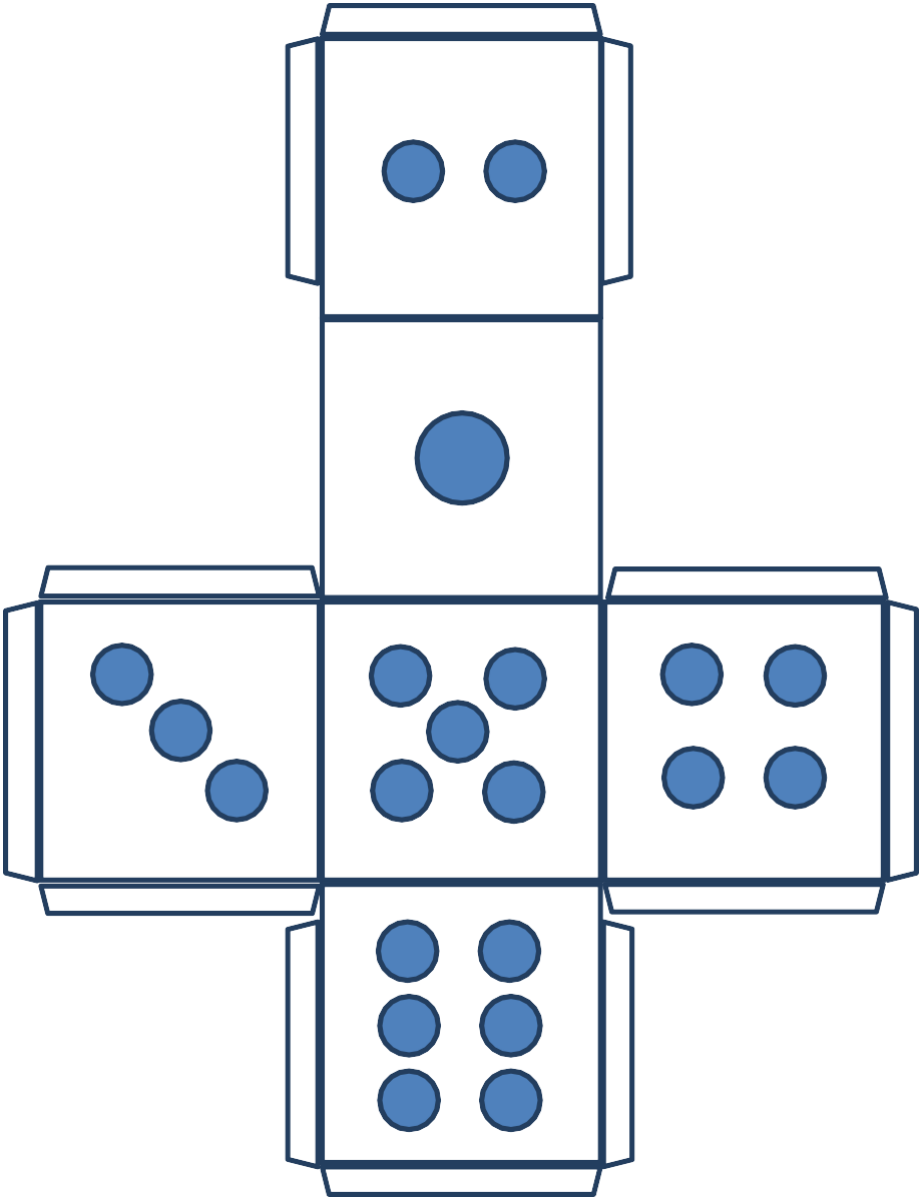
b. Vurun Medya'ya İçin Media İçerikleri

Medya içeriklerine aşağıdaki bağlantıdan ulaşılabilir.

Bağlantı adresi: www.iyagender.org/?p=108

c. Zar Yapımı

d. Sertifika Örneği

Sayın .....

**İnsanca Yaşam ve Demokratik Toplum Derneği'nin
..... / ..... / ..... tarihinde düzenlediği**

**“İYAGENDER Toplumsal Cinsiyet EŞitliği Eğitimi” ne
katıldığınız için teşekkür ederiz.**

İnsanca Yaşam ve Demokratik

Toplum Derneği

IYD-(Yıl-AY- Grup No)

e. Katılımcı Listesi İmza Çizelgesi

Dernek İsmi:	İnsanca Yaşam ve Demokratik Toplum Derneği		
Dernek Adresi:	Kent Koop. Mah. Batıkent Bulvarı No:255 Kat:1/20 Batıkent/ANKARA		
Eğitim Tarihi:		Eğitim Yeri:	
Eğitimin Adı:	İYAGENDER Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Aktivist Eğitimi	Eğitmen/ Kolaylaştırıcı Adı:	

No	Ad-Soyad	STK/Okul /Topluluk Adı	Tel	E-mail	İmza

Sayfa Sayısı:

Eğitmen/Kolaylaştırıcı İmzası:

f. Değerlendirme Formu

Eğitimin Adı:		Eğitimcilerin Adı:	
Eğitimin Yeri:		Eğitim Tarihi:	

Ařađıdaki eđitim bařarılarının her biri için (1 - hiç ođrenmedim 5 - tamamen ođrendim), her bir bařarı için çok iyi ođrendiđiniz ya da oyle olduđunu dűřdűđűnűz yada zayıf kalan yonleri hakkında yazmanızı rica ediyoruz.

1-Cinsiyet Eşitliğini en iyi şekilde tanımlayabilirim.	Derece: ...../5
Gorűřűnűz	
2-Arkadaşlarıma Cinsiyet Eşitliğini anlatabilirim.	Derece: ...../5
Gorűřűnűz	
3-Cinsiyetin rollerini biliyorum. Tarif edebilirim.	Derece: ...../5
Gorűřűnűz	
4-Cinsiyet rollerinin kadınları ve erkekleri mağdur ettiğini biliyorum.	Derece: ...../5
Gorűřűnűz	
5-Gűnlűk hayatımda cinsiyet eřitsizliđi içeren kliřeleri kullanmadan kendimi ifade edebiliyorum.	Derece: ...../5
Gorűřűnűz	

6-Cinsiyet eşitsizliği stereotiplerinin eşitsizliği ve ayrımcılığı pekiştirdiğini biliyorum.	Derece: ...../5
Görüşünüz	
7-Toplumun 'olumlu' veya 'arzu edilir' olarak kabul edilen özelliklerinden bazıları 'olumsuz' veya 'istenmeyen' olarak kabul edilen özelliklerinden bazıları cinsiyet eşitsizliğine yol açmıştır.	Derece: ...../5
Görüşünüz	
8-İnsanların belirli özellikleri kadınsı ve bazı özellikleri erkeksi olarak algılayacak şekilde sosyalleştiğini biliyorum.	Derece: ...../5
Görüşünüz	
9-Kültür ve dildeki ayrımcı ifadelerin cinsiyet eşitsizliğine yol açtığını biliyorum.	Derece: ...../5
Görüşünüz	
10- Cinsiyet eşitsizliğinin fırsat eşitliğinin önünde bir engel olduğunu biliyorum.	Derece: ...../5
Görüşünüz	
11- Başkalarının cinsiyetlerine bakarak bir işi başarabileceklerine karar vermiyorum.	Derece: ...../5
Görüşünüz	
12- Cinsiyete dayalı dışlamanın yanlış olduğunu biliyorum.	Derece: ...../5
Görüşünüz	

13- Arkadaşlarım sorunlarını benimle paylaştıklarında, önerimi paylaşmadan önce kendimi onların yerine koyuyorum.	Derece: ...../5
Görüşünüz	
14- Arkadaşlarım sorunlarını benimle paylaştıklarında, önerimi paylaşmadan önce kendimi onların yerine koyuyorum.	Derece: ...../5
Görüşünüz	
15- Arkadaşlarımın çoğu bana katılmasa da görüşlerimi rahatlıkla ifade edebiliyorum	Derece: ...../5
Görüşünüz	
16- Partnerimin benim hakkımda karar vermesi flört şiddetidir.	Derece: ...../5
Görüşünüz	
17- Flört şiddetinin bir tür şiddet olduğunu biliyorum.	Derece: ...../5
Görüşünüz	
18- Bir ilişki içinde olsam bile kendi kararlarımı özgürce verebilirim.	Derece: ...../5
Görüşünüz	
19- Partnerimin kıyafetlerine müdahale etmenin bir çeşit flört şiddeti olduğunu biliyorum.	Derece: ...../5
Görüşünüz	
20- Partnerin telefonunu kurcalamak yanlış bir eylemdir ve flört şiddetine dahil edilebilir.	Derece: ...../5
Görüşünüz	

21- Sosyal medya hesaplarını kontrol etmenin ve partnerlerin mesajlarını okumanın flört şiddeti olduğunu biliyorum.	Derece: ...../5
Görüşünüz	
22- Medyadaki şiddet haberlerini ayırt edebilirim.	Derece: ...../5
Görüşünüz	
23- Medyanın ayrımcı bir dil kullandığını fark edebilirim.	Derece: ...../5
Görüşünüz	
24- Haberlerin sunuluş biçiminde cinsiyet eşitsizliğine karşı ayrımcılığı fark edebiliyorum.	Derece: ...../5
Görüşünüz	
25- Erkeklik algılarını analiz edebiliyorum	Derece: ...../5
Görüşünüz	
26- Marjinal, madun, hegomonik ve işbirlikçi erkekliklerin ne olduğu hakkında fikir sahibiyim.	Derece: ...../5
Görüşünüz	
27- Farklı olanlara karşı empati geliştirebilirim	Derece: ...../5
Görüşünüz	
28- Belirli sosyal azınlıklara ya da kültürel gruplara dahil olmanın getirebileceği kişisel sonuçlar üzerine anlayış geliştirdiğime inanıyorum.	Derece: ...../5
Görüşünüz	

29- Cinsiyet kimliği ve cinsel yönelimlere ilişkin kavramların neler olduğu hakkında fikir sahibiyim.	Derece: ...../5
Görüşünüz	
30- Farklı kimliklere rağmen yaşamsal deneyimlerin aynı olabileceğini düşünüyorum	Derece: ...../5
Görüşünüz	
31- Cinsel azınlıklara yönelik ayrımcı tutumların bilincine vardığımı düşünüyorum.	Derece: ...../5
Görüşünüz	
32- LGBTQ+ ile ilgili klişeleri ve önyargıların neler olduğunu biliyorum.	Derece: ...../5
Görüşünüz	
33- LGBTQ+ bireylere karşı önyargılarım olduğunu düşünmüyorum.	Derece: ...../5
Görüşünüz	
34- Farklı cinsiyet kimlikleri hakkında toplumun düşüncelerinin ne olduğunu biliyorum.	Derece: ...../5
Görüşünüz	
35- Trans+bireylerle empati kurabilirim.	Derece: ...../5
Görüşünüz	
36- Toplumsa transfobinin ne olduğunu biliyorum.	Derece: ...../5

Görüşünüz	
37- Trans+ bireylerin sosyalleşme sürecinin nasıl olduğunu biliyorum.	Derece: ...../5
Görüşünüz	
38- Cinsiyet normlarının ne olduğunu biliyorum.	Derece: ...../5
Görüşünüz	
39- Cinsiyet rollerinin günlük hayatımızın bir parçası olduğunu biliyorum.	Derece: ...../5
Görüşünüz	
40- Heteroseksist ilişki pratiklerinde kadınların ikincilleştirildiğini fark ettim.	Derece: ...../5
Görüşünüz	
41- Cinsiyet, cinsel ifade, biyolojik cinsiyet (vb.) Kavramları arasındaki farklılıklar biliyorum.	Derece: ...../5
Görüşünüz	
42- Bu eğitimde kullanılan yöntemlerin öğretici olduğunu düşünüyorum.	Derece: ...../5
Görüşünüz	
43- Bu eğitimde kullanılan yöntemler faydalı oldu.	Derece: ...../5
Görüşünüz	

44- Bu eğitimde diğer katılımcılarla tartışabildim ve fikirlerimi özgürce ifade edebildim.	Derece: ...../5
Görüşünüz	
45- Bu atölyede tartışarak öğrenebileceğimi fark ettim.	Derece: ...../5
Görüşünüz	
46- Bu eğitimde öğrendiklerimi hayatımda kullanma ve cinsiyet eşitsizliği ile mücadele etme motivasyonu kazandım.	Derece: ...../5
Görüşünüz	
47- İnsanların, özellikle ailemin ve arkadaşlarımla farkına varmaları ve hayatlarını değiştirmeye hazır hissediyorum.	Derece: ...../5
Görüşünüz	
48- Eğitimci/Kolaylaştırıcılarımızın öğrenme sürecine etkisini nasıl değerlendiriyorsunuz?	Derece: ...../5
Görüşünüz	
49- Diğer katılımcıların öğrenme süreci üzerindeki etkisini nasıl değerlendiriyorsunuz?	Derece: ...../5
Görüşünüz	
50- Kullanılan materyallerin, eğitimin düzenlendiği ortamın (derslik, salon vb.) Öğrenme sürecine etkisini nasıl değerlendirebilirsiniz?	Derece: ...../5
Görüşünüz	
Başka bir şey eklemek ister misiniz?	

g. Eğitmen/Aktivist/Kolaylaştırıcı Raporu:

Aktivist(ler)in Adı	
Yer / Tarih	
Eğitimin İçeriği <i>Değinilen konular nelerdi? Teorik içerik yeterince gcl myd? Hangi noktalar gclendirilebilir?</i>	
Düzenlenen Atölyeler <i>Hangi atölyeler yapıldı? Sizce atölye amacına ulaştı mı? Herhangi bir kopukluk/ aksaklık yaşandı mı? Atölye içeriğinde değişiklik yaptınız mı? Atölye içeriğini ve/veya uygulanişını geliştirmek için öneriniz var mı?</i>	
Hedef Grup <i>Hedef grup ile teorik içerik/atölye içeriği uygun</i>	

<p><i>muydu?, Hedef grup katılımı nasıldı?, Yaygın eğitim metotlarının ilkelerini uygulayabildiniz mi? Seçtiğiniz hedef grup ile gerçekleştirilen eğitimlerde dikkat edilmesi gereken noktalar nelerdir?</i></p>	
<p>Eğitim Çıktıları</p> <p><i>Katılım belgesi örneği(varsa), katılımcı listesi, eğitim sırasında çekilmiş fotoğraflar, online ise ekran görüntüleri, atölye çıktıları nelerdir?</i></p>	
<p>Öz-değerlendirme</p> <p><i>Sizce bu eğitimde güçlü yanlarınız nelerdi?, Partneriniz (varsa) ile etkileşiminiz nasıldı?, Güçlendirmeniz gereken yanlarınız var mı, varsa nelerdir?</i></p>	
<p>Teknik Altyapı</p> <p><i>Eğitiminiz online ise hangi platformu kullandınız? (Zoom, Jitsi, Skype, TeamLink vs.)</i></p>	

<p><i>Atölyeler için herhangi bir araç kullandınız mı? (Miro, Padlet, Kahoot vs.) Platform ya da araçlar kullanırken herhangi bir sorunla karşılaştınız mı?</i></p> <p><i>Eğitimiz yüz yüze ise materyalleri (renkli kalemler, karton, kağıt vs.) sağlamakta güçlük çektiniz mi?</i></p> <p><i>Karşılaştığınız teknik sorunlar eğitimi ne kadar aksattı? Gelecekte önlemek için neler yapılabilir?</i></p>	
<p>Ekleme İstediğiniz/Önerileriniz</p> <p><i>Yukarıdaki kategorilerde değinilmeyen her türlü konu için burayı kullanın.</i></p>	

BÖLÜM 5: İleri Düzey Okuma Listesi

- “Bekaretin El Değmemiş Tarihi”, HanneBlank, İletişim Yayınları, 2017.
- “Bukalemun Erkek”, Ayşe Saraçgil, İletişim Yayınları, 2000.
- “Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar”, Deniz Kandiyoti, Metis Yayınları, 2015.
- “Cinsiyet Belası”, Judith Butler, Metis Yayınları, 2017.
- “Cinselliğin Tarihi”, Michel Foucault, İmge Kitapevi, 1992.
- “Damızlık Kızın Öyküsü”, Margaret Atwood, Doğan Kitap, 1985.
- “Dans Edemeyeceksem Bu Benim Devrimim Değildir, Emma Goldman, Agora, 2006.
- “Deliliğin Tarihi”, Michel Foucault, Ayrıntı Yayınları, 2016.
- “Erkeklik: İmkansız İktidar”, Serpil Sancar Üşür, Metis Yayınları, 2016.
- “Evli Kadının Tarihi”, Marilyn Yalom, Çitlembik Yayınları, 2002.
- “Feminist Bir Devlet Kuramına Doğru”, Catherine A. MacKinnon, Metis Yayınları, 2003.
- “Feminist Teori”, Josephin Donovan, İletişim Yayınları, 2007.
- “Feminizm”, Cogito Dergisi, Yapı Kredi Yayınları, 2009.
- “Feminizm Herkes İçindir”, Bell Hooks, Çitlembik Yayınları, 2002.
- “Feminizmin A, B, C’si” Necla Arat, Say Yayınları, 2010.
- “İkinci Cins: Genç Kızlık Çağı”, Simone de Beauvoir, Payel Yayınları, 1976.
- “İkinci Cins: Evlilik Çağı”, Simone de Beauvoir, Payel Yayınları, 1972.
- “İkinci Cins: Bağımsızlığa Doğru”, Simone de Beauvoir, Payel Yayınları, 1972
- “Kadınlar En Uzun Devrim”, Juliett Mitchel, Agora Kitaplığı, 2006.
- “Kadınların Sınıfı, Aksu Bora, İletişim Yayınları, 2005.
- “Marksizmle Feminizmin Mutsuz Evliliği”, Heidi Hartmann, Agora, 2006.
- “Maskeler, Süvariler, Gacılar”, Pınar Selek, Ayizi Kitap, 2011.
- “Modern Mahrem”, Nilüfer Göle, Metis Yayınları, 1991.

- ““O kadınlar”: Trans Kadın Seks İşçilerinin Dilinden Şiddet Hikayeleri”, Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği, Ayrıntı Basımevi, 2015.
- ““Sıcak Aile Ortamı” Demokratikleşme Sürecinde Kadın ve Erkekler”, Aksu Bora ve İlkur Üstün, TESEV Yayınları, 2005.
- “Toplumsal Cinsiyet ve İktidar”, R.W. Connel, Ayrıntı Yayınları, 1998.
- “Translar Anlatıyor: Vardık, Varız, Varolacağız”, Pembe Hayat LGBTT Derneği V KAOS GL Derneği, 2017.
- “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması”, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ve Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2014.
- “Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet”, Ayşegül Altınay ve Yeşim Arat, Metis Yayınları, 2008.
- “Türkiye’de Trans Olmak”, Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği, Şen Matbaa, 2016.
- “Toplumsal Cinsiyet: Faydalı Bir Tarihsel Analiz”, Agora Kitaplığı, 2007.
- “Yerli Bir Feminizme Doğru”, Necla Akgökçe ve Aynur İlyasoğlu, Sel Yayıncılık, 2001.
- “Sıcak Aile Ortamı” Demokratikleşme Sürecinde Kadın ve Erkekler”, Aksu Bora ve İlkur Üstün, TESEV Yayınları, 2005.
- “81 İl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi”, Hülya Demirdirek ve Ülker Şeker, Matsa Basımevi, 2014.
- “90’larda Türkiye’de Feminizm”, Aksu Bora ve Asena Günel, İletişim Yayıncılık, 2007.
- Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması (2014) (<http://www.hips.hacettepe.edu.tr/KKSA-TRAnaRaporKitap26Mart.pdf>)
- “Medyada LGBTI’lere Yönelik Nefret Söylemi”, Kaos GL ve Pembe Hayat LGBTT Derneği (<http://www.kaosglderneği.org/resim/yayin/dl/medyadalgbt.pdf>).
- “Osmanlı Kadın Hareketi”, Serpil Sancar, 1993
- Sürgün Ruhum, Zabel YESAYAN, Aras Yayıncılık, Kasım 2016
- Yıkıntılar Arasında, Zabel YESAYAN, Aras Yayıncılık, Haziran 2017

- Eşitsiz Kız Kardeşlik, Aslı DAVAZ, İş Bankası Kültür Yayınları, 2014
- Duygu ASENSA, Kadının Adı Yok
- Birkaç Arpa Boyu, Serpil Sancar
- TheorizingPatriarchy, SylviaWalby
- Vejeteryan Kùlkedisi, Notabene Yayınları
- Femizim Üzerine Bazı Sorular, Kadav Yayınları
- Toplumsal Cinsiyet “Bize Yüklenen Roller”, Kadav Yayınları